

SLOVENSKI NAROD

Izaja vsak dan popoldne, izvenredni nedelje in prazniki. — Inzerati: do 30 petič 2 D, do 100 vrst 2 D 50 p, večji inzerati petič vrsta 4 D; notice, poslano, izjave, reklame, preklici beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Inzeratni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 420 D

Upravništvo: Knaflova ulica št. 5, pritličje. — Telefon št. 304. Uredništvo: Knaflova ulica št. 5, I. nadstropje. — Telefon št. 34.

Poština plačana v gotovini.

Dr. Jos. Cir. Oblak.

Čujmo in bdimmo!

(Ob petletnici plebiscita.)
»O jaz ne spim! Le čakam čas
in čakam Vas,
da gremo skupaj čez St. Vid
med brate našo Zilo pit.«
(R. Majster — Malgaju.)

Ko je raniki Krek zapisal znamenite testamentne besede 1. 1917: »Vsi vi, ki ste ostali doma, ki ste seme izkrmavalega naroda, mislite le eno: kako boste združeni vse svoje moči, vse svoje sposobnosti, vso svojo ljubezen in vse svoje srce posvečali naši jugoslovenski državi, za njen procvet, kulturo in blagostanje.« ni vedel, niti slutil, da bo ostalo 1. 1918 pol milijona Primorcev pod Italijo, 1. 1920 pa tudi 100.000 koroških Slovencev pod Avstrijo, ker sicer bi bil pristavil k tem besedam: »in kako bomo ohranili in rešili narodne smrti te stotisoče podjarmljenih bratov, brez katerih ni Jugoslavije in predvsem ne Slovenije.«

Tam na meji avstrijsko-slovenski pa nas kliče spomenik, ki ga je postavil slovenski narod Malgaju, ki nam je rešil prelepo Koroško-meziško dolino z Guštajnom, Prevaljem in Črno. — spomenik šele prvega našega koraka v svobodo: kajti prave resnične svobode ni, dokler ni osvobojen zadnji naš brat, ki še ječi pod tujim jarmom in sužnostjo.

Zakon narave in ukaz domovine je krut in grenak: on zahteva žrtve in smrti, da morejo drugi — živeti. Toda veličastna je ta žrtve in blagor mu, kogar je izbrala usoda za to. Eden izmed tistih je bil naš Malgaj, ki je pal za našo Koroško. In tako je ta spomenik, spomenik smrti in življenja obenem in obenem spomenik naše neodrešene domovine, spomenik ideje osvobodjenja naših zaslužnih bratov od Soče do goriških Brd, na gori do našega svetega Gosposvetskega polja.

Ta spomenik bo klical nas žive, ki smo seme izkrmavalega naroda, vsedotlej, dokler ne pride on veliki dan, ki ga nosi vsakdo izmed nas v svojem srcu in ki mora priti vsled nujnosti zakona, zakona prirode. In to bo taktat, ko bo ves naš jugoslov. narod en sam veliki Malgaj, ki bo potikal na skrivnostna vrata pod sivo Peco, vzdrnil kralja Matjaža in njegovo vojsko ter v nevidni družbi kraljeviča Marka ponesel našo zastavo tja gori na sever. —

Nemci pa slavijo letos petletnico 10. oktobra v znamenju zmage s posebno slovesnostjo, — toda ne vem, ako povse upravičeno, kajti tudi nam »porazencem« ga ni treba praznovati, — da se tako izrazim — pod žalno zastavo. Kdor pozna politično življenje koroških Slovencev od prej, — ta mora reči, da je 10. oktobra prvič koroški Slovenec nastopil izključno kot Slovenec in Jugoslov. Prvič! Zato nam ni treba biti v tem oziru žal plebiscita!

Tedaj je 15.000 slovenskih ljudi reklo. Mi smo Jugoslovci, 15.000 slovenskih duš iz čistega nacionalnega prepričanja. Brez kompromisa z nemškimi strankami se je prvič izreklo za Jugoslavijo, zato ker je čutilo slovensko in jugoslovensko kri. Tedaj je pravzaprav prvič zaplamtela baklja pravega narodnega navdušenja na Koroškem, tedaj je šele svet izvedel, da res eksistira koroški Slovenci, ki so jih Nemci z nami vred — tajili.

Jaz samo vprašam: kdo izmed nas pa je sploh pred leti poznal koroške Slovence, kdo izmed nas se je tedaj za ne sploh brigal? Takrat se je kovala nova avstrijska volina reforma. In tedaj so prišli na dan koroški Slovenci in se dvignili kot en moč proti volini reformi. Toda za prodani koroški slovenski narod tedaj še ni prišel dan prave preizkušnje. Zato pa je prišel in mora priti 10. oktober 12 let pozneje. — moral je priti naš poraz, naš koroški dvajseti september v obliki plebiscita.

In tako smo morali izgubiti za enkrat našo »ljubo« Koroško. Da, po plebiscitu, ko smo jo izgubili in zdaj v tej kratki dobi smo pisali in govorili in pisali prei o njej skozi pol stoletja. Da, če bi bili mi v tistih desetletjih brezbriznosti za ta najlepši in najdražji del slovenske domovine kazali vsaj mali del tega zanimanja, ki ga imamo danes, sploh ne bi bilo treba plebiscita, ker bi bila ta zemlja eden nazavednejših delov Slovenije, ob prevratu naša nesporna narodna last, ki bi se bila sama ubranila vseh svojih sovražnikov.

Ta poraz nam je bil celo v enem oziru potreben, kakor je potrebno in neizogibno, da prestane otrok svoje otroške bolezni

Slovenci pa smo še otroci, ki smo komaj dobro pričeli živeti. — to kažemo v svojem dejanju in nehanju, takorekoč vsak dan zlasti v politiki.

Otroku treba šibe. — zato nam je bil potreben poraz 10. oktobra.

Marsikdo jo je kot zrel mož blagoslavljial in poljubil.

To vidimo še zlasti danes.

Mislím, da bi mi z zmago niti ne bili vedeli kaj početi, ker smo bili še tako nezreli...

Za Tasila smo klicali Bavarce, da nam pomagajo proti Obrom, a prišli smo sami pod bavorski jarem. L. 1918, smo sami kazali Italijanom pot in pustili Koroško nezasedeno, češ, da je dobimo, kolikor je le hočemo, samo na to nismo prišli, da bi si pomagali sami. To misel nam je diktiral šele plebiscit.

Ta samopomrč pa danes ni več predvsem eno surova sila orožja, — nego kulturno in narodno obrambno delo, z vzgojevanjem trdnih značajev, poštenosti in odločnosti, ki nas edino more rešiti. Preroditev naroda, — da vztraja, da se ohrani — vsedotlej.... Ako teh predpogojev ne ustvarimo, ne bo nam pomagalo nobeno društvo narodov, nam ne pomore ne mala ne velika antanta, in če bi bila še tako dobrohotna, kar ni.

»Pouzdi se use i u svoje kljuse!« Ta misel me navdaja, ko praznujem pomembno peto obletnico plebiscita. — Pa še — druga misel!

Gorje mu, kdor se uida brezmejnemu idealizmu in utopijam in pri tem ne računa z realnostjo!

Mnogo narodov je že nekravavo izkrmavalo, ko so izgubili svojo fizično in moralno odporno silo.

Imamo okoli nas vse polno zagriženih in odkritih sovražnikov, ki prežijo na našo zemljo, imamo pa tudi navideznih velikih prijateljev, ki se nam jih je treba bati morda bolj kakor odkritih nasprotnikov.

Le-ti veliki prijatelji gledajo predvsem na lastne interese in mesto, da so zaščitniki malih narodov, gledajo predvsem na to, kako bi zaščitili — sebe — celo pred malimi!

Med tem ko se poje pesem o miru in stavlja s svečanimi besedami predlogi na razorožitev, pokajo ob naših mejah kanoni, se oborožujejo redne in neredne trupe, kakor da bi se moral pričeti jutri, pojutrišnjem že zopet bojni ples. Ko predlagajo razoroženie, že gledajo, kako bi lažje pohrustali enkrat razoroženega slabika, in le naivneži verujejo v večni mir, ki bo nastal tedaj, ko bodo nehali biti ljudje in bodo nehale moriti čebela svoje trote... Dokler pa bodo države skupine ljudi z vsemi svojimi slabostmi in ne skupine angelov, tega ne bo. In v celi prirodi velja železno načelo, da močnejši pogazi slabjšega, da pa moč ni odvisna od števila...

In zato je veliko več resničnosti in resne realnosti v proroško-pesniških besedah Majstrovih, ki stoje zapisane na Malgajevem spomeniku:

»O jaz ne spim,
le čakam čas,
in čakam Vas,
da gremo skupaj čez St. Vid,
In zato: čujmo in bdimmo! —

Dvajsetletnica „Reške resolucije“

Dne 3. oktobra je poteklo 20 let, odkar je bil s takozvano »Reško resolucijo« položen temelj hrvatsko-srbskega sporazuma in dan docela nov pravec takratni srbo-hrvatski politiki. Oče reške resolucije je bil pokojni Frano Supilo, urednik in izdajatelj »Novega lista« na Reki. Dotlej je divjala zlasti na Hrvatskem, pa tudi v Bosni in Dalmaciji ljuta borba med Hrvatini in Srbi, kar je imelo za posledico, da sta v teh pokrajinah gospodarila Dunaj in Pešta, kakor se je jima pač izljubilo.

Supilo je spoznal, da se Hrvti in Srbi lahko osvobodijo madžarskega in nemškega jarma samo, ako pokopljejo medsebojne prepire in se složijo v enotno, dporno fronto proti Pešti in Beču. Vztrajnemu njegovemu delu, življi njegovi prepričevalni besedi se je posrečilo pridobiti za svojo idejo vse opozicijske poslance na Hrvatskem, ki so se 1. oktobra 1905 sestali na Reki in po dvodnevnih posvetovanjih končno dne 3. oktobra 1905 sprejeli znamenito reško resolucijo, ki znači popoln preokret v politiki Srbov in Hrvatov pod Avstro-Ogrsko. Reški resoluciji je sledila zadrška resolucija dalmatinskih hrvatskih in srbskih poslancev v dalmatinskem saboru.

Prva posledica reške resolucije je bila ustanovitev hrvatsko-srbske koalicije na Hrvatskem. Plodovi tako ustvarjene hrvatsko-srbske sloge so se takoj pokazali. Na Hrvatskem je prišla na krnilo hrvatsko-srbska koalicija, ki je nato uspešno vodila hrvatsko in srbsko politiko in dajala pravec narodnemu pokretu na avstrijskem slovenskem jugu do preobrata. Ta politika je ustvarila pogoje za kasnejše osvobodjenje in ujedinjenje. Brez sporazuma, kateremu je bil položen temelj v reški in zadrški resoluciji, si ne moremo zamisliti dogodkov, ki so končno povzročili svetovno vojno, osvoboditev in ujedinjenje. Reška resolucija je torej ena najznamenitejših epizod v jugoslovenski zgodovini in bi zaslužila, da bi se njena 20letnica praznovala na naj-svečaniji način povsodi, kjer žive Jugoslovci. Žal, da je ta jubilej prešel skoraj neopažen, skrbimo za to, da proslavimo vsaj četrtoletnico tega znamenitega dogodka tako, kakor se spodobi.

Pred vsem pa bi bila naša dolžnost, da bi vsaj poskrbeli za to, da bi pepel četa reške resolucije Frana Supila počival v rodni domači zemlji!

Konferenca v Locarnu

Dr. Benešev načrt o arbitražni pogodbi z Nemčijo. — V Berlinu so zelo pesimistični. — Obstojajo še znatne difference. — Danes se ima sestaviti in podpisati varnostni pakt.

— Pariz, 9. oktobra. (Izv.) »Quotidien« javlja iz Locarna, da je bila včerajšnja seja izključno posvečena vstopu Nemčije v Društvo narodov. Dr. Stresemann je pojasnil nemško stališče. Splošni vtis je, da Nemčija vstopi v društvo narodov in da se odstranijo vse težkoče glede člena XVI. statuta Društva narodov. Tudi ostali francoski listi so zelo optimistični. Pariški tisk pa označa včerajšnjo debato glede omenjenega člena za najburnejšo od začetka. Na tej seji je bila v igri usoda konference. Za dovoljen znak smatrajo, da je ostala po tej seji kljub temu optimistična atmosfera.

— Berlin, 10. oktobra. Posebni poročevalci Wolfovega urada javlja iz Locarna: Češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš je, kakor zatrjujejo tukajšnji češkoslovaški krogi, prinesel s seboj izgotovljen načrt nemško - češkoslovaške arbitražne pogodbe. Naravno je, da ta načrt še nima v rokah nemške delegacije. Prvi sestanek češkoslovaškega in nemškega zunanjega ministra je bil le slušajen. Seda sta se pri mizi v nekem tretjem hotelu. Arbitražna pogodba med Češkoslovaško in Nemčijo naj bi bila v bistvu enaka oni, ki jo je sklenila Češkoslovaška s Poljsko.

— Locarno, 10. oktobra. Chamberlain je včeraj posetil državnega kancelarja dr. Luthra. Poset je bil akt vladnosti, zvečer je poset vrnil dr. Luther. Na večerju v is je

napravilo dejstvo, da so priprave za današnjo sejo izvršene. Juristi so izgotovili načrt varnostnega pakta. Na današnji seji se končno redigira in podpisuje varnostni pakt. Chamberlain je sprejel zastopnike angleškega tiska ter jim izjavil, da ostane še nadalje optimist.

— Berlin, 10. oktobra. (Izv.) O dosežkih rezultatih varnostne konference v Locarnu se merodajni krogi izražajo zelo rezervirano in so izredno skeptični. Dosele je konferenca rešila in uredila le stvari, o katerih so že vnaprej vedeli, da pride do sporazuma. Toda glavni problemi tako od Francije zahtevana garancija vzhodne arbitražne pogodbe in prehod francoske vojske v smislu člena 16. statuta Društva narodov tvorijo še vedno velike ovire in pogajanja med Nemčijo in delegacijami zapadnih veselel niso napredovala kljub sestankom Chamberlaina in Brianda z nemškim ministrom oz. kancelarjem.

— Praha, 10. oktobra. Po poročilih iz Locarna so Francozi optimistični in so prepričani, da se konferenca uspešno konča. Politični ravnatelj francoskega zunanjega ministrstva Berthelot je izjavil, da se v ponedeljek prično skupna pogajanja z zastopniki Češkoslovaške in Poljske glede arbitražnih pogodb. Ta pogajanja se končajo najbrže prihodnj četrtak. Včerajšnja

razprava o vstopu Nemčije v Društvo narodov je bila zelo napeta in nervozna.

— Locarno, 9. oktobra. Tu je bila včeraj velika nevihta. Strela je udarila v hotel Espaland, kjer stanuje nemška delegacija. Porušna je bila električna naprava in je morala delegacija večerjati pri svečah. Nevihta je tudi poškodovala električno napravo v mestu, tako da je bilo mesto zavito v popolno temo. Poškodovane so bile tudi telefonske zveze.

Izmenjava kronskih novčanic v Zadru

— Beograd, 10. oktobra. (Izv.) Izmenjava avstrijskih kronskih novčanic v Zadru povoljno napreduje. Jugoslovenskim državljanom je doslej Italija izplačala okoli 45 milijonov kron v lirah. Težkoče so se pojavile glede izmenjave onih kron, ki so deponirane v podružnici Banca Adriatica v Zadru. Trde, da je osebe te banke, ko je doživela polom deponiralo oz. predložilo krone večjih serij, ki jih sedaj italijanska vlada ne priznava. Italijanska vlada hoče zmanjšati svoto jugoslovenskim državljanom. Jugoslovenska vlada je ukrenila vse, da se ta kvota ne zmanjša, ker krivi niso jugoslovenski državljeni, marveč Jadranska banka, nad katero ni bila izvršena od strani italijanskih vlasti kontrola, kakor je to pokazala v Trstu izvedena preiskava.

Stavka bančnih uradnikov v Beogradu

— Beograd, 10. oktobra. (Izv.) Uradniki Francosko-Srbske banke nadaljujejo stavko. Uradniki so pričeli včeraj ob 11. dopoldne stavkati. Že delj časa so uradniki vodili pogajanja z bančno upravo, da se jim ali povisa plača ali zmanjša delovni čas. Do včeraj je prevladovalo prepričanje, da se doseže sporazum. Včeraj pa je uprava delegatom uradnikov sporočila, da banka ne more ugoditi vsem zahtevam. Takoj nato so uradniki zapustili bančne prostore in začeli stavkati. Inšpektor ministrstva za socijalno politiko je uvelod preiskavo. Za stavko se zelo interesirajo bančni krogi.

KONGRES UJEDINJENIH SINDIKALNIH ORGANIZACIJ V LJUBLJANI

Beograd, 9. oktobra. p. Sindikalna organizacija železničarjev, ki že leto dni deluje za ustvaritev enotne sindikalne organizacije, je sklenila, da skliče kongres ujedinjenih organizacij v Ljubljani, in sicer 24. in 25. oktobra.

LIKVIDACIJSKE ZADEVE JUŽNE ŽELEZNICE

Beograd, 9. oktobra. p. Stalni komitet zastopnikov onih držav, v katerih tečejo proge bivše Južne železnice, se sestane 23. t. m. na Dunaju. Med drugim bodo razpravljali tudi o umirovljenju uslužbencev. Avstrijska vlada želi, da se breme teh pokojnin razdeli na vse države-naslednice, dasi se ho razpravljalo samo o avstrijskih državljanih.

VOJAKOVA SMRT RADI KONJA

— Beograd, 10. oktobra. V Petrovaradinu se je dogodil grozen uboj nekega vojaka. Redov Mijo Kamarić je vodil dva konja iz Petrovaradina proti Kamenici. Na potu sta ga srečala dva človeka, od katerih eden je nosil lovsko puško. Zahtevala sta od vojaka, da jima izroči konja. Vojak se je uprl, ta dva sta ga napadla in ustrelila.

AMERIKA ZAHTEVA PLAČILO DOLGOV OD ČEHO-SLOVAKOV

— Praha, 10. oktobra. (Izv.) Listi javljajo iz Pariza odnosno iz Washingtona, da so nastale med Ameriko in Češkoslovaško ovire glede ureditve izplačila češkoslovaškega dolga Ameriki. Težave so zlasti v do ločitvi višine tega dolga. Američani vstrajajo pri svoji trditvi, da dolguje Češkoslovaška republika Zedinjenim državam Severne Amerike 113.500.000 dolarjev. Češkoslovaška pa trdi, da njen dolg ne dosega niti 100 milijonov. Gre namreč pred vsem za vprašanje, kdo ima plačati stroške transportov češkoslovaških legionarjev iz Sibiriije.

Jugoslavija se udeležila razstave v Philadelphiji.

— Beograd, 10. oktobra. (Izv.) Na podlagi trgovskega ministra je včerajšnji ministriški svet sklenil, da se Jugoslavija udeleži velike mednarodne razstave v Philadelphiji, ki se odprvi meseca junija prihodnj leto. Trgovinskemu ministru je poverjena organizacija za zgradbo našega paviljona. V ta namen je odobren kredit 10 milijonov dinarjev.

109 L.

VPISOVANJE V FASISTOV-SKO STRANKOUSTAVLJENO

— Rim, 10. okt. V seji velikega fašistovskega sveta se je sprejelo z radostjo na znanje, da je število v stranko vpisanih z izdanimi listiznicami preseglo število 800 tisoč in znaša narastek od lanskega leta okoli 150.000. Fašjem se narača, da do nove odredbe ne sprejemajo prošelj za vpis v stranko; izvršiti se ima revizija z največjo strogostjo.

KRITIČEN POLOŽAJ NA GRŠKEM

Atene, 9. oktobra. a. V tukajšnjih političnih in diplomatskih krogih vlada velika nervoznost. Parlamentarne skupine imajo neprestano seje. Načelnik republiksko-nacionalistične stranke general Kondylis je danes posetil generala Plastirasa, ki je dospel iz Prage. Plastiras je imel nato razgovor s Panastasiom. Tudi Mihalokopulos je dospel v Atene. Vlada je v vsej naglici razpisala nove volitve, kar bo še to noč razglašeno. Upa, da s tem ublaži notranje-politično napetost.

Beograd, 9. oktobra. p. Vaš dopisnik doznava, da je šef grške opozicije Panastasiu, ko je prišel iz zapora, začel novo ostro kampanjo proti vladji Pangalosa. Posebno ostro borbo vodi njegov list »Demokracija«. V Atenah krojijo glasovi, da bo, ako vlada v tej borbi izgubi bitko, prišla v Grčiji na čelo nevtralna vlada g. Plastirasa, ki se vrača iz inozemstva.

MATTEOTTIJEV PROCES

Rim, 9. oktobra. a. Današnja »Epoca« ki je izšla kot posebna izdaja, javlja, da se je danes dopolne dostavila obtožnica generalnega prokuratorja obtožencem v Matteottijevem procesu, in sicer v zaporih Regina Coeli. Dostavlja se, da obtožnica zahteva izročitev materijalnih izvršilcev umora porotnega sodišča, dočim pa zahteva oprostitve domnevnih naročilcev umora, bivšega generalnega upravnega tajnika fašistovske stranke commendatoria Marinellija in bivšega načelnika tiskovnega urada ministrskega predsedništva Cesare Rossija. Nasprotno pa zahteva, da se izroči sodišču bivši direktor fašistovskega lista »Corriere d'Italia« Filipo Filippelli.

INTERPARLAMENTARNA KONFERENCA KONČANA

— Washington, 10. oktobra. Interparlamentarna konferenca je bila včeraj končana. Glavni problem je bil problem razorožitve. Soglasno je bila sprejeta resolucija, v kateri se vse vlade pozivajo, da prično izvajati razorožitev na suhem in na morju. Konferenca se po kratkem odmoru sestane v Ottawi, glavnem mestu Kanade.

RUSKO-TURŠKA POGAJANJA

Carigrad, 9. oktobra. s. Turški poslanik v Moskvi je imel s Karahanom, znanim specialinom ruske vlade za azijska vprašanja, razgovor, v katerem je razpravljal o možnosti rusko-turške pogodbe. Kakor se govori, je Karahan zatrdil turškemu poslaniku, da stoji Rusija na stališču, da se mora Mosul izročiti Turčiji. Turški poslanik je nato izjavil, da si Turčija nikakor ne želi vojne, da pa je odločena z vsemi sredstvi braniti svoje interese proti angleškemu imperijalizmu.

Borzna poročila

Zagrebska borza danes ni poslovala. V prostem prometu so notirali: Devize: Curih 10.875, Pariz 2.62, Praha 167, Newyork 56.30, London 272.90, Trst 2.25, Berlin 13.42, Dunaj 795.

Inozemske borze. Curih, 10. oktobra. Predborza: Beograd 9.205, Pariz 23.90, London 25.115, Milan 20.75, Dunaj 73.10, Newyork 518.75, Praha 15.38.

Trst, 10. oktobra. Beograd 43.20, Pariz 1115.25, London 121, Curih 482, Praha 74.26

Ob petletnici koroškega plebiscita

Nemške sleparije pred plebiscitom

Nemška gatacija za koroški plebiscit je poleg milijard denarja požrla tudi najmanj 50 vagonov papirja za propagandne časopise, letake, lepake, knjige, brošure, slike, karikature. Vse, kar se je na te množine papirja tiskalo in mazalo, mrgoli najostudnejših laži, sleparskih obljub in obrekovanja Slovencev in Slovanov sploh. Po plebiscitu je koroški »Heimatsdienst« priredil posebno razstavo tega papirnatega materijala, iz tozadnega kataloga šele smo izvedeli za ogromne množine propagandnega tiska. Vsak letak — in teh je bilo nad 100 — se je tiskal najmanj v 600.000 izvodih samo za razdelitev v coni A. Dokler se ni z italijansko pomočjo odprla demarkacijska črta, je držal »Heimatsdienst« posebno večerigo tihotapev, ki so se redno plazili skozi demarkacijsko črto ter oddajali tiskovine v naši coni posebnim svojim zaupnikom in takozvanim občinskim svetovalcem »Heimatsdiensta«, a zadnji so zopet skrbeli za podrobno razširjanje po občini. Zadnje tedne pred plebiscitom so vrgli v našo cono na milijone lepakov, s katerimi so prepleli vse brozjavne droge, drevesa ob cestah, poslopja itd., da jih naši varnostni organi sploh niso mogli odstraniti. Po nemškem zatrevanju so ti zadnji lepaki bili posebno učinkoviti. Z razširjenjem lepakov in letakov je bilo zadnje tedne pred plebiscitom zaposlenih na tisoče moških, žensk in — otrok, a vse to ponosi.

»Heimatsdienst« je vzdrževal celo leto kar dva tiskovna oddelka, enega za domačo propagando, drugega za informacije in »nemškega časopisa«. Za plebiscitno cono je izdal v veliki nakladi dva časopisa: »Landmannschaft« in »Koroško Korošcem«. Oba lista sta se seveda delila brezplačno.

Višek nemške hinavščine, lažljivosti in nemoralnosti mrgoli v vseh teh propagandnih tiskovinah. Ako bi imeli Nemci količjak čista sramu in dostojnosti, bi bili ves ta ogabni materijal takoj sežgali, ne pa da se z njim ponašajo vsako leto ob obletnici naših razstav.

Oglejmo si samo nekatere posebno krsteče nemške obljube in laži. Obetajoč našim ljudem popolno ravnopravnost v šoli, v uradih in javnem življenju, so izdali brošuro o bodočih ljudskih solah na Koroškem. Na naslovni strani je slika, kako piše učitelj v »šolnem na šolsko tablo: »Kärnten ist mein Heimatsland. — Koroška je moja domovina.« V brošuri sami se Slovencev svečano zatrjuje popolna ravnopravnost slovenskega jezika, češ da je Avstrija vendar vezana na določila mirovne pogodbe, katera določila so pod varstvom zveze narodov. Po teh lažnih določilih je vsaka omejitev pri rabi slovenskega jezika pred sodišči, v cerkvi, v časopisih, na šolah, kakor tudi med seboj prepovedana. Nato sledi debelo tiskano: »To je gotov porok, da se bo povsod in popolnoma oziroma na želje slovenskega prebivalstva po oskrbovanju (?) materinskega jezika v ljudskih solah in da se ta svobodno rabi v javnosti.

Takoj po plebiscitu pa se je pokazalo, koliko se briga avstrijska vlada za obveznost mirovne pogodbe. Vse slovenske učitelje so pregnali čez mejo, ista usoda je zadela tudi večino slovenskih duhovnikov. Iz šol in vseh uradov je materinščina popolnoma pregnana, iz cerkev pa se izganja polagoma, a sigurno po načrtih Heimatsdiensta in celovskega škofa.

Kakor znano, je ženstvo med koroškimi Slovenci zelo religiozno. Tudi na to so se spomnili brezvestni nemški agitatorji ter izdali posebno brošuro pod naslovom: »Kako bodo žene in dekleta v coni A glasovale.« V brošuri so hujšali slovensko ženstvo s sledečimi lažmi: »Jugoslovanski svobodomislec je mnogo bolj radikalni in fanatični, kakor nemški. V Jugoslaviji se pripravljajo naskok na vašo vero, tam nameravajo pregnati verouk iz šol ter našo mladino razkristijaniti. Avstrija je po ogromni večini katoliška država, Jugoslavija pa je po večini pravoslavna, ki ne spoštuje papeža kot očeta krščanstva. Vplivni in odločilni krogi v Beogradu in Ljubljani delajo z vse-

mi sredstvi na to, da bi potegnili vso državo v pravoslavje. To nevarnost za vašo vero je videl že leta 1914. takratni visokosposlovan politik voditelj katoliških Slovencev na Kranjskem poslanec dr. Šusteršič, ki je nujno in odločno svaril pred nevarnostmi in svobodnimiselnim srbskim jarmom, ki ogroža katoliško kulturo in civilizacijo Slovencev. Tudi škof dr. Jeglič je govoril že leta 1914, o Srbih kot zagriženih sovražnikih Kristusa.

Zelo klaverno vlogo so igrali tudi socialni demokratje. Pod bičem Heimatsdiensta je izdalo Deželno vodstvo socialnodemokratske stranke množine dvojezičnih letakov, v katerih se delovno ljudstvo slepi, da jamči mirovna pogodba za popolno jezikovno ravnopravnost. V republiki so slikali voditelji nerazsodnim masam paradiz, kjer ni militarizma, kjer so najboljšje socialnopolitične zakonodaje, kjer je delavec prost in polnovreden državljani, sploh je republika prava obljubljena dežela. — Danes je seve koroški delavec zopet tisti trpin in suženi kapitala, kakršen je bil pred vojno.

Najogabnejšo narodno izdajalstvo pa je zakrivil katoliški župnik, slovenski rojak Avguštin Krizaj, ki je spisal brošuro »Ob 11. ur!«. Lahko rečemo, da je ta jančar Nemcem več pomagal, kakor vse ostali propagandni materijal. Krizajovo ime ostane v naši zgodovini isto kot je Juda Iskrijot ali Efiijalt. Še pozni rodovi bodo izpljunili, kadar bodo izgovorili njegovo ime. Dočim je imel Juda Iskrijot vsaj nekaj vesti, da se je obesil, pa izdajalec Krizaj še z drznim čelom oznanjuje Kristusove nauke o ljubezni do bližnjega.

Za vsakega zavednega koroškega Slovence bi bilo potrebno, ako bi imel vse te tiskane nemške laži in vabljuje obljube vezane v albumu, da bi jih pomolil pod nos za tiralcem našega rodu in jezika.

Naša in nemška propagandna sredstva

V primeri z Nemci smo imeli mi v mnogem čim lažje in boljše stališče. Naša uprava nam je nudila oporo in dosegli smo za prebivalstvo marsikatero ugodnost, ki je dobro vplivala na plebiscitno razpoloženje. Koroški Slovenci so bili mnogokrat ginjeni, da so se mogli pri gosposki tako po domače razgovoriti. Tiskovne pravde ves čas nismo imeli. Zato smo v časopisih in letakih povedali tudi kako krepko, samo da je zalegla. Naše vojaštvo in orožništvo je tvorilo varno zaščito in gotovo ni pod sedanjim avstrijsko vlado oseba in imetek bolj zavarovan, kakor je to bilo v tistih prevratnih časih pod našo upravo. Gospodarski položaj je bil boljši kljub draginskih valovom, naša valuta je rasla, avstrijska padala, takratni avstrijski kancler Renner je beračil po vseh prestolnicah in slikal avstrijski položaj v najbolj črnih barvah. Vse to smo mi sproti izkoriščevali v listih, letakih, na shodih, v podrobnih agitacijah. Izdali smo ilustrirane brošure o našem in avstrijskem gospodarstvu, v razglednicah nazorno kazali rekvizicije, ki čakajo Korošca, če bo glasoval za spufano Avstrijo. Pomanjkanje živin in prazni trgi v Celovcu, kamor smo včasih nalašč kakega dvomljivca poslali, vse to je glasno govorilo za nas. Vedno znova smo opozarjali naš na gmožno stran plebiscitnih posledic.

Vse propagandno delo je bilo olajšano ro organizaciji, ki smo jo mogli neovirano razrešiti do zadnje koče in smo jo razvili že skoro do dojenčkov.

Počeni z Narodnim svetom, ki je bil najprej v Velikovicu in obsegal samo in dosegal samo lahko dosegljive kraje, smo tekom časa številno krajevnih Narodnih svetov do poslednje možnosti, pomnožili, vstavili za Rož podobno samostojno centrazo, uvedli za primerne okolišne posebne poročevalce, ki so bili telefonično med seboj in s centralo v zvezi. Izvratno je uspela škotska organizacija, ki je bila zastopana v vsakem šolskem kraju in štela proti koncu do 6000 članic, kar je povzročalo Nemcem neprikrte skrbi: te skrbi in so jo ponekod skušali posnemati, vendar se ni posrečilo, ker so bile Nemke mnogo pregosposke in nase kmetice, dočim so bile naše organizatorke

— nikdar jim tega ne moremo šteti dovolj visoko — bile v neprisljeli demokratičnosti ljubeznive in tako brez truda zbirale okoli sebe koroške mamke in dečle. Ko smo končno v fantovskih zvezah organizirali se mladeniče in dobili za vsak slučaj čete udarnikov, je bil dovršen okvir, v katerem se je zbiralo vse plebiscitno delo, tu intenzivneje, tam površnejše, kakršni so pač bili množestvini delavci.

Tudi propagandni tisk se je povoljno razvijal. Poleg starega »Mira«, ki je po vtrjenih tradicijah hodil pomnožen in po večini med stare in nove naročnike, smo ustvarili posebno plebiscitno glasilo »Korošec«, ki je v domači besedi in krepki obliki poučeval, bodril, zabaval, pa tudi grozil. Ne poznam ljudskega tiska, ki bi v tako kratkem času dosegel tak uspeh. V začetku ga je šlo mnogo zastoj, saj je na Koroškem vse polno analfabetov za slovensčino, potem pa so se dnevno oglašali naročniki, tako da je končno hodil v vsako hišo. Še celo na visokem Obirju sem ga dobil. Glavna prednost pa je bila v tem, da je list dobival dnevno toliko dopisov in prišpevkov, da bi ga lahko zavidal vsak veliki list. Seve, da bilo treba vse te stavke opilisti in skoro popolnoma spremeniti, toda priprosti dopisniki se je videl natisnjena. Veliko jeze je povzročala Nemcem »Drangpost«, ki smo jo izdajali v pouk in zabavo našim nasprotnikom. Posebno razni citati iz tujih listov so marsikomu budili vest. Šolski mladini je bila namenjena izvrstno urejena »Mlada Jugoslavija«, dočim je bila »Koroška Zora« glasilo ženske organizacije. Poleg tega je šlo med ljudstvo nebroj propagandnih letakov. Vsaka važnejša vest, vse kar je moglo služiti v naš prid, replika na nemške spletke, vse je bilo obdelano v letakih, zdaj stvarno poučujoč, zdaj sarkastično zavračajoč. Glede tiska in organizacije je nedvomno daleč presegala naša propaganda nasprotniki, ki jo je, glasom zajetih obširnih listov skušala posnemati.

Nadaljno propagandno sredstvo je bila agrarna reforma, ki smo jo v skromnem obsegu izvajali. Baš na Koroškem je fevdalna posest neverjetno obsežna in so razni Manerti in Hagi bili strah naših ljudi. Temeljitejši izkoristiti tega iz znanjih vzrokov nismo smeli. Tudi s tem, da smo gostilniške in tobake koncesije odvzeli nemškim hujšakem in jih izročili naši mladim, smo navezali mnogo ljudi na nas, četudi so marsikateri izmed njih za vsak slučaj na tistem žgali tudi hudič svečo.

Ko bi nas ne bil plebiscit prehitel, bi dobili najboljšo propagatorje v naraščanju, ki smo ga vzgajali v naših solah. V kratkem času bi imeli mlado generacijo, trdno vzgojeno v našem duhu. Neverjetno mnogo je šola tudi za ono, kratko dobo na čelu vsemu delu ne le kot častni, temveč tudi aktivni predsednik mož priznane avtoritete, nevsahljive iniciative in jeklene energije — general Majster. V prvi vrsti je njegova zasluga, da se ta ogromni aparat, ki je zdaj tu zdaj tam vsled strunskih priškov sumljivo pokal, ni zdobil, temveč funkcionalno do konca.

Od vsega začetka pa smo skušali vplivati tudi na srce. Slovenec je videl v nas ne le rešitelje iz folksverovskih krepelj, čutil je, da smo mu bratje, ki govorje isti jezik in spoštujeta njegove običaje. Zato smo pri vsaki priliki dvigali njegov narodni ponos, spoštovali njegovo narečje, peli njegove pesmi in slavili narodne noše, ki so mnogokje ležale na dnu stadih skrinj, zdaj pa so jih zopet Korošice spravile na svetlo in se z njimi ponašale. Dobrodejno je občutil Korošec nasprotje, kako je ravnal z njimi njegov dosežani nemški gospodar. Vse te in še mnoge druge točke so bile aktivne v naši plebiscitni knjigi, dovolj velika, da so prenesla tudi primerna pasiva. In teh ni manjkalo, narobe dala so nam posla čez glavo.

Čeravno je bila demarkacijska črta kot meja glasovalnega pasa A dobro zaprta in se je nemška propaganda kot protidržavno rovanje čim najbolj zatirala, so naši vedno ljudi in pota, da so svoje liste vtihotapljali in poneli raznašati. Voditelji so bili tik za mejo, navadno bivši uradniki našega ozemlja, ki so imeli še od prej dobre zveze s svojimi pristaši, ki so ostali doma in so

- Koroški dan v Ljubljani -

Danes v soboto ob 20. zvečer v Unionski dvorani

akademija

Na akademiji sodelujejo: Oton Zupančič, Svetozar Banovec, Janko Ravnik, Zora Zarnikova, pevski zbor Glasbene Matice, »Ljubljane« in »Ljubljanskega Zvona«.

Vstopnice v Matični knjigarni.

V nedeljo, 11. oktobra, ob enajstih dopoldne

javno zborovanje

pred univerzo. — Po zborovanju obhod

opravljali vlogo posredovalcev (Verbindungsmänner) ali zaupnikov (Vertrauensmänner). Glavna njih propagandna sredstva so bila: Glasovalni pas A brez Celovca ne more izhajati. Kam hočeš kmeti pridi svoje pridelke? Nemara v Banat, ki bo tvoj največji konkurent? V Celovcu imaš trgovine, oblasti, zdravnike, bolnice. V Celovcu, to so nedvomno pokazale razne manifestacije in poskusna glasovanja. Celovška kotlina, so dejali, je nedeljiva celota, Koroška mora ostati nedeljena, Koroško Korošcem! je bilo glavno njih geslo in obenem naslov propagandnega lista. Če so pas A ločili od Koroške, boste imeli vse obmejne težave, kitajske zide, ne boste mogli kupčevati preko niti sorodnikov obiskati. Tlačila vas bo visoka carina, v svojih hišah boste imeli večno financiranje in vojake. Da dobiš dopustnost koš rabil tri dni. Na kmetijske žene je najbolj vplivalo, da so naš militarizem strahovito razupili. Tik pred plebiscitom so na velikanskih slikah preko cele ulice vprizorili sina, ki roti svojo mater, naj ga s svojim glasovanjem ne tirc v Macedonijo. Treba namreč vedeti, da so Nemci ona zloglasna vojaška pisma, ki so jih nekateri slovenski listi prinašali, z naslodo potiskovali in kot prvovrstno sredstvo povsod širili. V tistih časih je imela tudi beseda republika čaroben zvok. Republika je svoboda, monarhija pa je tiranstvo, zaostalost, suženjstvo. To geslo je zaleglo pri delavcih, skoro izključno socialnih demokratih, ki so smatrali tudi pod našo upravo svojo centralo v Celovcu. Sploh je kulturna zaostalost, so dejali, tipična za ves Balkan, posebno za Srbe. Tu so se oprali na stare podedovane in skrbno negovane predsodke, ki so jih ljudje slišali nedavno še med svetovno vojno, kot dokaze pa so navajali citate iz slovenskih listov, vse tisto brezmejno pretiravanje, kakor takrat ko je ljubljanski župan v nekem listu primerjal Jugoslavijo z bolnikom na smrtni postelji, čez katerega so zdravniki že napravili križ. Kazali so našo upravo in kjer le zmoglo grajali in se pritoževali čez »unmeschliche Behandlung« in »unhaltbare Zustände«. Te pritožbe, ki so jih naročali in izvajali, so spravljali potem v veliki svet, ki jim je začel verjeti. Vsak draginski val, vsako pomanjkanje živin, moke, sladkorja, žgalice, tobaka, vse jim je bilo dobrodošlo sredstvo, da so kazali na našo revščino ali vsaj neurejenost. Saj so pa tudi v resnici včasih prodajali v Celovcu našo moko ceneje, kakor so jo dobili naši doma. Škodo željno so se tudi rogali, ko so naše oblasti toliko občeale, a le malo in še to prepozno izpolnile. Kako dolgo so naši ljudje čakali na obljubljeno povračilo vojne škode. Ko je končno prišlo, je bil večinoma že vsak notranje opredeljen. Naraščanje naše valute so omalovaževali s tem, da so kazali na občno nezadovoljnost dinarske relacije 4:1 in na odteglaj »Rauba« 20 odstot. pri žigosanju v gotovini.

Mojstri so bili v izvajanju terorja. »Gorje vsem, ki ne bodo glasovali za nedeljeno Koroško!« Tak glas je šel skrivnostno po deželi, nihče ni vedel od kod, nihče si ni upal ovaditi ali kričati. Vsi naši pozivi, da zberemo pritožbe proti nemškemu terorju, so bili zaman.

Predaleč bi vedlo, ko bi naštevanje nadaljeval ali navajal kako smo te udarce prestregli. Držali smo se preizkušnega

pravila, da je najboljša defenziva — ofenziva, in tako je v vplivnem nemška propaganda pešala za našo. Situacija pa se je spremenila, ko je zamenila antantno mislo novo imenovana plebiscitna komisija. Čeprav verujemo v naklonjenost francoskega delegata, angleški je bil proti nam, morda kot led, da italijanskega sploh ne omenim. Ta komisija je prinesla že s seboj načrt, ki je kakor slana požgal naše s tako težavo gojene cvetke. V isti čas spadajo tudi drugi naši diplomatski porazi, iz daljave čutimo prihajati težke sence rapalske. Zakleli smo se sebi, da ne izpraznimo špiža, da ne zapustimo Radgone, in vendar. Naša država je bila v onih časih vsem drugim v zgled — vse druge so se obnavljale, mi pa smo pokorno in brez mrmranja izpolnili vsako željo pariških bogov. To našo pokorščino pa so Nemci tolmučili kot slabost, kot precedenčni slučaj ko bomo tudi Koroško izpraznili tiho, brez žal besede. S prihodom plebiscitne komisije, ki je večkrat bivala v Celovcu, torej v sovražnem taboru, tako da smo mi vsako plebiscitno novico zvedeli najprej iz celovških listov, — tedaj se je začelo počasno, toda dosledno krhanje naše državne avtoritete. »Volksverweh«, ki so zagrešili razna pred vsako sodilno kazniv dejanja, in si niso upali domov, so na pritisk te komisije kot mučeniki in znalsoglavci vrnili in tam ostali kot naši zakletli sovražniki. Zginiti je moral general Majster in bil takorekč konfiniran v Beogradu, umaknilo se je vojaštvo kot zadnja zaščita naših ljudi, odprla se je za osebni in tovrni promet demarkacijska črta, ki smo jo držali preko leta zaprto. Vsi naši ugovori in pozivi na smisel mirovne pogodbe, da se upravlja cona A po naših zakonih, so naleteli na gluha ušesa. Spominjam se na grozno ironijo, ki smo jo ob tej priliki doživljali. Naš jugoslovanski delegat nam je veseli in ponosen poročal, da so njegovi razgovori »krunisani s uspehom« — v coni A ostane naša uprava, žandarmerija in vojska, Vojska dotlej, dokler se plebiscitna komisija ne uveri, da je mir zasiguran. (To reči zakaj smo bili tako prični? Seveda v nasprotnem slučaju so vedeli vsi pripovedi, da italijanske čete smo čakajo na kak incident, da zasedejo glasovalno ozemlje.) »Granica izmedu cona A in B ne ukida se, več se samo otvara normalnom saobrazaju« (Občudujte fineso razlikovanja!) Na meji ostane naš orožnik in kontrolira (!) izvoz blaga. Ukinja se carina med cono A in B na vse predmete. Prenos blaga je svoboden. Prehod za osebe je svoboden. Naš orožnik beleži imena oseb, ki prihajajo iz cone A ali gredo vanjo itd. »Kao što vidite naš uspeh je velik.« Ta ubogi naš orožnik je moral takoj na to vršiti svojo kontrolno (brezpomembno) službo brez puške, a drugi dan ga sploh komisija ni smela videti. Ni minil dan, da bi nam ne prinesel zopet kakšne porazne vesti. Naši ljudje, dobro vedo, da kateri strani so simpatije Italijanov, so tako izgubili vrgo v moč naše države, uvideli so, da se izpolnjuje nemške napovedbe, marsikdo je v teh zadnjih dneh sklonil, drugod pa so zvenketali judževji groši.

Takšen je bil položaj tik pred glasovanjem. Izvedba glasovanja tvori posebno, nič manj žalostno poglavje.

Našim za sodelski Tabor!

UNDERWOOD pri LUD. BARAGA, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/I. Telefon št. 980 UNDERWOOD

V. I. Krizanovska:

V kraljestvu nesmrtnih

Roman.

Ves potrj je Supramati objel mladenko, rekoč:

— Obljubim ti, Nurvadi, da vaju nikoli ne pozabim in da bom posejal tebe in dete, kadar mi bo le mogoče. S seboj vzamem vajini sliki in ti mi boš pisala na naslov, ki ti ga pustim.

S težkim srcem se je začel Supramati pripravljati na pot. Predstojatelj ločitev ga je zelo bolela.

Tisti hip mu ni bilo nič do zakonske žene, ki mu jo je dala bratovščina. Narina lepota ga ni več mamila. Utonila je v očetovski ljubezni, ki je osvojila njegovo srce.

Kar se ga je lotila bojazan, da utegne dete umreti in da ga ne bo več videl. Uboga Nurvadi ostane sama brez ljubimca in sina. Ali ta nevarnost se da preprečiti. V rokah ali zanesljivo sredstvo, s katerim lahko reši dete smrti. Kdo bi mu mogel braniti ali očitati, če zavaruje in ohrani življenje najdražjemu bitju?

Ta sklep ga je pomiril. Ponoči pred odhodom se je tiho spazil v sobo, kjer je v zibelki mirno spalo dete. pokrito z lahko svileno odejo. Na tleh ob zibelki je trdno spala Indijka-pestunja.

Supramati je pokleknil in dolgo gledal svojega prekrasnega potomca. Da, videti ga hoče vedno zdravega in lepega, zavarovati hoče njegovo življenje od vseh slučajnosti.

Pripravil je četrtino količine življenjskega eliksirja, ki je dajejo odraslim ter jo vlij z žlico detetu v usta. Efekt je bil presenetljiv. Dete se je začelo krčevito jазviti, nato je stegnilo ročice in nožice ter obležalo kot mrtvo.

Supramati je prebledel od strahu. Vzel je dete v naročje in ni vedel, kaj naj počne z njim. Nato je odšel svoj zaklad na teraso, misleč, da bo sveži zrak kaj pomagal. Toda dete se ni gnilo. Dihalo ni več in tudi srce je nehalo utripati.

— Moj Bog! Kaj sem ga res ubil? Ne, ni mogoče! je zašepetal ves iz sebe in položil malčka nazaj v zibelko.

Nurvadi se je čudila, da ni princa v spalnici. Vstala je, in ker ga ni našla v kabinetu, je odšla v otroško sobo. Rahljo je dvignila zaveso in zagledala Supramati, kako se klanja nad zibelko. Mislila je, da se hoče princ pred odhodom še zadnjič ozreti na mило bitje, in zato se je vsa srečna nasmehnila ter neopaženo odšla.

Dobri dve uri je preživel Supramati v nepopisnem strahu. Končno si je globoko oddahnil. Na malčkovem obrazu se je pojavila rdečica, globoko in pravilno dihanje je pa pričalo, da dete trdno spi.

Drugo jutro je Supramati s težkim srcem zapustil Benares. Čez nekaj dni se je odpeljal z ladjo v Evropo.

Življenjski eliksir reši Lilijano strašnih muk in ji vrne zdravje.

Naptil se je naravnost v Pariz, da čim prej reši nesrečno Lilijano in izve od Nare, kdaj lahko pride k nji. Srečno je prispel v Pariz. Po prihodu v svoj hotel je strogo prepovedal služinčadi širiti vesti o njegovem povratku. Vedel je, da bi imel na vratu vso gledališko bohemo na čelu z vinjotom, čim bi se raznesla vest, da je težko pričakovani nabob zopet v Parizu. On pa je hotel biti svoboden in neoviran vsaj nekaj dni.

Odpočil si je ter se po večerji zaprl v svojo sobo. Služinčadi je zabilil, da ga ne sme nihče motiti.

Nato je vzel iz kovčega šatulo iz cedrovega lesa, ki mu jo je dal Ebramar, ter jo odprl. V nji je bila večja steklenica brezbarvne tekočine, šatula vosku podobnega mazila in dva mehurčka, eden zelen, drugi pa škrlaten. Poleg tega je bilo tu še modrihanovo navodilo, kako je treba ravnati ta sredstva.

Supramati je večkrat pazljivo prečital navodilo, nakar je pritislil na prožino in stopil v zago-netno sobo. Tu je bilo vse po starem.

Prižgal je vse luči in svečer, pripravil perilo,

obveze in posteljo, skratka vse, kar bi utegnil potrebovati. Potem je odprl pipe in napolnil kad z vodo. Narajana najbrže ni poznal šale s služinčadjo, zakaj voda je bila topla, dasi je Supramati ni velel segreti, da bi nihče ne izvedel, kaj namerava početi.

Stopil je k steklenici in dvignil pokrov. Lilijana se ni prav nič spremenila, toda kaj naj vzame teko iz hermetično zaprte krste, napolnjene s tekočino, ki je bila celo nevarna?

Ko je vse dobro premislil, se je vrnil v svojo sobo, obul visoke škornje in nataknil usnienorokavice, nato je pa vzel še kladivo in kleščice. Blizu krste je položil perilo in postavil polno košaro peska. Ko so bile vse priprave končane, je Supramati s kladivom razbil steno krste in dvignil Lilijano, ki je bila izgubila težo navadnega telesa. Odnesel jo je v sosedno sobo na divan, kjer so bile že pripravljene blazine in odeja. Prestreljel je sraico in odstranil s kleščami krpe, nakar je naglo spustil Lilijano v toplo kopel. Na rihi je držal njeno glavo, da bi voda ne zalila grla.

Zdaj je opazil na mladi krasotici globoko rano, ki jo je pokrivala tenka kožica. Kot preizkušeni zdravnik je takoj spoznal, da bi bila taka rana v normalnih razmerah nedvomno smrtnosna.

Supramati je bil človek in zato se je naslajal pri pogledu na divno, mlado telo in na krasne oblike, ki so kar same silile pod kibarjevo dleto.

O obnovitvi staroslovenskega bogoslužja

III.

Kardinalna točka, ki jo je vpoštevati pri sklepanju konkordata med Jugoslavijo in sv. Stolico, je **obnova staroslovenskega bogoslužja**. Obnoviti se more le stvar, ki je že nekdanj obstajala. Vsi tisti, ki se nam vprašajo: Ali smo bili Slovenci kdaj deležni dediščine blagovestnikov sv. Cirila in Metoda? ali smo imeli kdaj slovensko bogoslužje?

Iz življenjepisov solunskih bratov, iz starih zgodovinskih poročil, iz ostankov bogoslužnih knjig gmi odgovor: da! imeli smo ga!

Staro slovensko bogoslužje so okusili naši davni pradedi, ko sta se mudila med njimi sv. brata potujoča v Rim leta 867. Ustavila sta se nekaj časa v Panoniji in bivala kot dobro došla gosta na dvoru slovenskega kneza Kocela. V panonjski, tedaj še solnograški nadškofiji podložnih cerkvah se je jela oglašati slovenska molitev in slovenska pesem. Pot v Rim je vedla sv. Cirila in Metoda po slovenskih krajih, ležečih med Panonijo in Italijo. V obcestnih cerkvah sta maševala — seveda v slovenskem jeziku. Legenda, razširjena med ljudstvom, pripoveduje, da sta sv. Ciril in Metod oznanjevala po slovenskem patrijarhu leta 1627. osebno obiskal in pregledal vse cerkve oglejskega patrijarhata na Kranjskem, Koroškem in Stajerskem in našel povsod slovenske glagolske obredne knjige.

Obstoj slovenskega bogoslužja v ljubljanski škofiji dokazuje **posvečevanje glagoljajev**. Škof Ivan Tavčar je podelil leta 1589. mašniško posvečenje Andreju Lingu, ki je maševal po slovensko. Dne 23. novembra 1600. je škof Hren posvetil Antona Zupaniča, dne 23. aprila 1601 Ivana Viteziča — oba glagoljaja. Da je živel slovensko bogoslužje v ljubljanski in oglejski škofiji, posnemamo tudi iz **Valvasorjeve knjige** »Ehre des Herzogthums Krain« VI., kjer poroča, da se v Rimu z glagolskimi črkami natisnjene mašne knjige rabijo še vedno (l. 1689.) na Kranjskem in mnogih krajih, ker se bere sv. maša v slovenskem jeziku.

Pomniti treba, da je bilo v prejšnjih stoletjih precej tuje duhovščine v naših pokrajinah. Skoraj vse boljše nadarbine so uživali nemški in italijanski duhovniki, ki so obhajali sv. mašo in cerkvene obrede po oglejskem, pozneje rimskem obredu v latinskem jeziku. Iz Hrvaške, iz Istre in iz otokov pa so prihajali duhovniki glagoljaji in prinašali s seboj staroslovenske obredne knjige. Ko je nehal dotok glagoljajev, so delale latinskim duhovnikom nerazumljive glagolske knjige napotje. Kot nerabne so jih sežigali ali porabljali s protestantskimi misli spisi in odpravljeni oglejski misli vred za platnice krstnim, mrliškim, poročnim in urbarskim knjigam. Tako knjigovozba se je vršila proti koncu 17. stoletja.

Ostanki staroslovenskih bogoslužbenih knjig, namerščenih na platnicah se zasledujejo skoro pri vseh starejših župah v naši domovini, nekaj se jih je našlo tudi pri novejših, kamor so bili zanešeni od materinskih žup. Naj navedem tu nekatera najdišča: Ljubljana (Sv. Peter, Sv. Jakob, Stolnica; mestni in škofjski arhivi; študijska in muzejska knjižnica), Rudnik; Gorenjsko: Smartra pod Šmarjo goro, Sora, Selca, Kranj, Naklo, Predvor, Križi pri Trzinu, Radovljica, Lancovo pri Radovljici, kjer se je nahajal še leta 1780. staroslovenski misale, Grad, Mengiš; Dolenjsko: Smartra pri Litiji, Višnja gora, Trebnje, St. Rupert, Škofjanc pri Dobravi, Vinica; Notranjsko: Turjak, Rakitna, Slavina, Traovo, Vipava, Slap pri Vipavi.

Vsebinske težave mnogih izlaskov, težko čitnih pergamenskih fragmentov so molitve iz glagolskih misalov in brevijev, odlomki iz staroslovenskega obrednika ali homilij (zbornika pridig). Ti častiti ostanki nam oznanjajo neovržen resnico, da je bilo staroslovensko bogoslužje pred sto in sto leti vdomačeno v slovenskih cerkvah.

Težek kamen je zavalila časov sila na grob staroslovenske liturgije. Nova doba trka na njeno gomilo; odpira lo kličoč: **Vstani, hčerka naših blagovestnikov sv. Cirila in Metoda! Vstani iz našinega groba in vrni se v naša svetišča!** Bodi nam tolažnica, kakor si bila mnogim našim prednikom v preteklih stoletjih!

se rabi slovenski časoslov (brevir) in službenik, poskrbe, da te knjige učeni, pravoverni in slovenskega jezika večji ljudje pregledajo in popravijo; vsekakor pa je želeli, da se po prizadevanju slovenskih škofov polagoma iztisne slovenski jezik iz časoslova, službenika in obrednika in uvede latinski.

Veliko pozornost so vzbudila odkritja g. notarja Premrua, ki je izvalil iz Vatikanskega arhiva doslej neznane listine, katere glasno pričajo, kako je bilo slovensko bogoslužje razširjeno po vseh naših pokrajinah še v začetku 17. stoletja. Objavil je **poročilo graškega nuncija Ivana Krstnika Salvaga**, ki je kot visitator leta 1607. našel slovensko bogoslužje v cerkvah rimskega obreda v velikem delu oglejskega patrijarhata na Koroškem, Stajerskem, Kranjskem in velikem delu Istre, deloma celo v ljubljanski in krški škofiji, takisto na Reki. Celu v cerkvah nemškega viteškega reda na Kranjskem in Hrvaškem je vladala slovensčina. Uskokom je rabil pri službi božji slovenski jezik; a njihove obredne knjige so bile pisane s cirilico. Takisto je našel ninski škof **Blaž Mandavi**, ki je poslan po oglejskem patrijarhu leta 1627. osebno obiskal in pregledal vse cerkve oglejskega patrijarhata na Kranjskem, Koroškem in Stajerskem in našel povsod slovenske glagolske obredne knjige.

Obstoj slovenskega bogoslužja v ljubljanski škofiji dokazuje **posvečevanje glagoljajev**. Škof Ivan Tavčar je podelil leta 1589. mašniško posvečenje Andreju Lingu, ki je maševal po slovensko. Dne 23. novembra 1600. je škof Hren posvetil Antona Zupaniča, dne 23. aprila 1601 Ivana Viteziča — oba glagoljaja. Da je živel slovensko bogoslužje v ljubljanski in oglejski škofiji, posnemamo tudi iz **Valvasorjeve knjige** »Ehre des Herzogthums Krain« VI., kjer poroča, da se v Rimu z glagolskimi črkami natisnjene mašne knjige rabijo še vedno (l. 1689.) na Kranjskem in mnogih krajih, ker se bere sv. maša v slovenskem jeziku.

Pomniti treba, da je bilo v prejšnjih stoletjih precej tuje duhovščine v naših pokrajinah. Skoraj vse boljše nadarbine so uživali nemški in italijanski duhovniki, ki so obhajali sv. mašo in cerkvene obrede po oglejskem, pozneje rimskem obredu v latinskem jeziku. Iz Hrvaške, iz Istre in iz otokov pa so prihajali duhovniki glagoljaji in prinašali s seboj staroslovenske obredne knjige. Ko je nehal dotok glagoljajev, so delale latinskim duhovnikom nerazumljive glagolske knjige napotje. Kot nerabne so jih sežigali ali porabljali s protestantskimi misli spisi in odpravljeni oglejski misli vred za platnice krstnim, mrliškim, poročnim in urbarskim knjigam. Tako knjigovozba se je vršila proti koncu 17. stoletja.

Ostanki staroslovenskih bogoslužbenih knjig, namerščenih na platnicah se zasledujejo skoro pri vseh starejših župah v naši domovini, nekaj se jih je našlo tudi pri novejših, kamor so bili zanešeni od materinskih žup. Naj navedem tu nekatera najdišča: Ljubljana (Sv. Peter, Sv. Jakob, Stolnica; mestni in škofjski arhivi; študijska in muzejska knjižnica), Rudnik; Gorenjsko: Smartra pod Šmarjo goro, Sora, Selca, Kranj, Naklo, Predvor, Križi pri Trzinu, Radovljica, Lancovo pri Radovljici, kjer se je nahajal še leta 1780. staroslovenski misale, Grad, Mengiš; Dolenjsko: Smartra pri Litiji, Višnja gora, Trebnje, St. Rupert, Škofjanc pri Dobravi, Vinica; Notranjsko: Turjak, Rakitna, Slavina, Traovo, Vipava, Slap pri Vipavi.

Vsebinske težave mnogih izlaskov, težko čitnih pergamenskih fragmentov so molitve iz glagolskih misalov in brevijev, odlomki iz staroslovenskega obrednika ali homilij (zbornika pridig). Ti častiti ostanki nam oznanjajo neovržen resnico, da je bilo staroslovensko bogoslužje pred sto in sto leti vdomačeno v slovenskih cerkvah.

Težek kamen je zavalila časov sila na grob staroslovenske liturgije. Nova doba trka na njeno gomilo; odpira lo kličoč: **Vstani, hčerka naših blagovestnikov sv. Cirila in Metoda! Vstani iz našinega groba in vrni se v naša svetišča!** Bodi nam tolažnica, kakor si bila mnogim našim prednikom v preteklih stoletjih!

Zdravje in sreča

Mamica in otročiček, vsa čista dehtita žarita svežosti, okusna, oskrbovana. Veselo zdravje se smeje z lestečimi zobmi.

Dnevna gojitev s »Kalodontom« je najsigurnejša pot, da obvarujete lepoto in zdravje Vaših zob.

Blätter. Langer, ki bi v temle delu rad izgledal kakor globokomun psiholog, je segel višje. Kar je verjetne psihologije na njegovem mehokosnem ubalcu Francita, je vzeto iz Dostojevskega »Razkolnikova«. Ker človek ne more poznati vseh del naroda, tudi ne more presoditi, ali in kje je bilo vzeto drugo. Sum pa le obstaja, da je bilo glede ostalega pisatelja kompiliral razne, že po drugih bol se obdelane motive. Policijski komisar n. pr. precej spominja na Courtelinovega »Priljudnega komisarja« in tudi na bornirani sodni dvor v Lengyelovem »Tallunu«. Tisti prodajni sodnik, ki daje barabam dobre pravne nasvete, ima podobno figuro v Meyrinkovem »Golem«. Glede splošnega miljeja je pač tudi Molnarjev »Netokrat« bolj »Lilone« dajal izpodbude.

Prepričevalna je duševnost ubijalca, kateremu je neznanost, da ravno o tem, kar mora noč in dan misliti, o svojem dejanju, ne sme z nikomur govoriti. Rad bi se pobahal pred tovariši, da nikakor ni ona »Piška«, za katero ga nazivljajo. Napram drugim zopet bi rad renomiral, kako izvršno je svojo krivdo maskiral, ko je ponesel mrliča na samotno stavbišče, neopranega bogatega moža, in sam prikladal policijo, češ tamle leži pijanec. Dober, dasi v celoti malo verjeten trik je, da mu, ko se sam javi, niti policija ne verjame dejanja, vsi drugi pa tudi močke, ker bi po razkrinkanju imeli sami kakšne sitnosti. Poprnat in vsesoki sofisticen, docela neverjten je pa »pravni nasvet« Francitu, naj gre še koga umoriti tako, da o njegovem novem zločinu ne bo dvoma. S tem baje se mu bo odvalilo, ker ga bodo naposled le zaprili, tudi živčno (niti pravzaprav ne duševno, ker se ne kesa) breme radi prvega, prav slučajnega in niti ne nameravanega uboja. Da bi si neslab in mehak človek, slučajen ubijalec, z zavestnim umorom na mah popolnoma olajšal srce, kakšna neumnost je to? Človek, ki potem pri resničenem poskusu onahne in ne more moriti? In da bi se mu potem ljubica, katera je kljub ljubezni še vedno vlačuga za kavalirje, ki jo preskrbujejo z lepo obleko in perilom, žrtvovala ter ga prepusila, da jo končno le zadavi in mu s tem, pomislite, res odpade vsako breme z duše! Same neokusnosti, spretno izpeljane s popirnatno logiko. Življenje je drugačno. Idealizirane barabe so pa danes moda; kaj hočemo?

Igra je marljivo študirana in deloma učinkovito dekorirana. Ima za marsikatero igralca tudi hvalne momente. Škoda pa za tako razsipanje sil našega gledišča.

Glavni osebji sta ubijalec Franci in njegova ljubica Ani. To žensko vlogo igra izvršno ga. Nablocka. Take stvari ji osebno gredo. Nobene druge »gralke« nimamo, ki bi v tej vlogi mogla zanimati. Nablocka ima sijajno vnanost za oder in neki naivno — prikupen ton v glasu, ki zna enako prepričati ali pretresti v prizorih razposajenosti, ljubavi, sočutja ali obupa. Sploh je docela prava gledališka igralca z instinktom za izbiro učinka in nianse, za živetje v vlogi. Lepa oblačila, ki jih je imela — omenam črni plašč in pa plesno toaleto iz srebrnega brokata in tančice — zna nositi, zna svoje naravne čare s primernimi gestami spravihati do stoprocentne veljave. Radi jo gledajo in poslušajo moški in ženske. Pozna se ji letos zopet tudi čisto lep napredek v pravilnejšem slovenskem izgovoru. V edinem odmoru je prejela mnogo žopkov.

Rozoz je Francita igral z ono zanesljivostjo, katere smo pri njem vedno gotovi. Ne verjamem pa, da bi bil vlogi vesel. Zdi se mi, da se je potrudil z vso svojo dobro rutino, misli ji je pa: Kako dolgočasno, da moram svojo sposobnost vtikati v take naloge.

Jako simpatična je g. Wintrova kot vdova ubitega stavbenika Urbana. Tudi ona razpolaga nad velikim zakladom resničnega čutenja, zlasti za nevesele, teptane žene.

Med mnogimi drugimi bi omenil Skrbniška (gospod, ki se mora dati pri pro-

stitutiti ubiti in ga šibkejši Rogoz pred našimi očmi mrtvega nosi proč in v prihodnji sceni odloži na samotnem kraju; bal sem se, da si Rogoz še križ zlomil), dalje Cesarja in Pluta, ki bi pa kot barabi bila mnogo verjetnejša, če bi dodala svojemu besedilu vsaj nekoliko lokalne barve z vporabo ljubljanskega, četudi s pokvarjenimi nemškimi izrazi pomešanega narečja. Zakaj režiser tega ni hotel? Če je res Reinhardt to igro vzel na repertoar (če je to storil, so ga pač mikale le vloge, ki se jih da naturalistično krepko izgraditi v različne smeri), ali mislite, da bo dal kakim bratcem govoriti slovnico nemščino? Tudi, če pravi iz ječe prišedši Franci, da je bil preje »umetnik«, t. j. plesalec v baru, da nes je pa potepin, je ta potepin nema, popirnat beseda na mestu, kjer bi brezdvoma dobro učinkovala beseda baraba, katero smo, ker je bila na mestu, šuli z našega odra celo že v G. Hauptmannovem »Borovem kozulu«.

Nekoliko dobrih momentov je imel tudi Plut kot star cinik in posesnik bara. Policijski komisar (German) je po svojem prizoru imel celo precejšen plosk, toda dober ni bil. Oponašal je Pečka iz Courtelinove igre. Komisarja, ki se čuti radi dolgoletne izkušnje vzvišenega nad strankami, se da igrati bolje čisto drugače, z neko dobrodušnostjo, ki se stranki samo smehljati in jo s svojim očetovskim tonom sele prav posebno razoroži; skratka, tak praktik se ponavadi prav nič ne razburja in ne čaka kakor koblica. Z neko resignacijo nezanimanja in odločene vsevednosti se iznebi ljudji, ki se mu zde samo stiti in ga gajati.

Straznika bi bila lahko tudi boljše, ne tako umetna in svojem trudu, zadeti način izkušnih, vsega vseh polistov.

Da ne bo zamere, naj še omenim, da so toalete g. Nablocke iz ateljea g. Zdenke Rodičeve, kar stoji tudi na plakatu, na kateremu je tudi rdeč listek, da igra mladini ni primerna. Zdi se mi pa, da je zgornja starostna meja v tem pogledu trenutek, ko otrok ni več pri materinih prsih in da stejejo fantje v razvojni starosti že k starini. Sploh pa prosim, če smem prositi, ne kompromitirajte več našega gledališča z deli, ki gloričirajo nemogoče, skozi in skozi lažljivo navstavo.

Razstava portretnega slikarstva

(Razmišljanja in refleksije.)

Razen damskih portretov — med njimi je podoba Luize Pesjakove — nam je zapustil Stroj tudi vrsto možkih portretov; zelo dobro je uspeša podoba Val. Krisperja kot dečka, a najboljših možkih portretov razstava nima. Vsekako je v Strojev umetniški upravljen portret vedno najbolj uspel, četudi ne vselej enako. Predmetno nas najbolj zanimajo portreti dr. Blaža Chrobata in njegove žene Josipine, ker sodita oba v Prešernov krog. Tudi Ambroževa podoba nas zanima, ker daje mož, ljubljanski župan, izraza svoji slovenski orientiranosti s tem, da drži ostenativno Bleiweissove »Novice« v roki. — Z Langusom in Strojem se ne morejo poenostiti slikarji več meriti z ozidrom na ekstenzivno svojega delovanja. Za dobe P. F. Künna in Lud. Cetinovića je že opaziti, da je ljubljanska družba nastopila pot narodne ločitve; vrzel na zunaj ne sega še globoko — a v jedru so plasti že razcepljene. Brata Subica sta s svojo obsežno umetniško naobrazbo to družbo na vidi z zopet združila ter slikala po grajskih saloni, meščanskih sprejemnicah — v »Sktz-zimri« je to označeval ljubljanski žargon — in v kmečkih hišah; s smrtjo obeh Poljanec pa je bilo konec tega polkusa. — Dandanev nadomešča po naravi posneta fotografija umetniški portret; neizbežno je, da mora ta grana umetniškega udejstvovanja polagoma nazadovati in končno izhizati — ako ne pride čudežna pomoč, odkoderkoli.

V pospeševanje umetnosti prejšnjih dob nam dopušča razstava, dasi je samo izbira obsežnejšega gradiva, precej dober vpogled. V starem socialnem redu si je pridobil plemstvo neveljnih zaslug za podvig umetnosti in izobrazbo umetnikov. Največ naročnikov je bilo iz njegovih vrst: za razkošne gradove in palače je bilo treba arhitektov, dekoracija poslopij, parkov in vrtov je zahtevala kiparjev, velike stene za slike na presno, genealoške in estetske zahteve so rabile freskantov, portretistov, zgodovinskih in dekorativskih slikarjev. Ni čudo, da imamo na razstavi najmanj 73 (= 25,6%) aristokratskih portretov.

Za plemstvom prihaja cerkev, v znanje kulturnem pogledu vedno močno opirajoča se na aristokracijo, ki je podpirala umetnostno gibanje tudi na tem poprišču in je uveljavljala tudi v svetliščih, podrejenih svojim patronatom. Škofje, izhajajoči pogosto itak iz aristokratskih rodbin ter opazje starih meniških redov so stremili za temi zgledi in bili dobri negovalci umetnosti in opora umetnikom. Tedaj je imela umetnost, ako jo motrimo danes retrospektivno, zlate čase. Iz cerkvenih krogov nudi razstava 48 portretov; to število je majhno v primeri s tem, kar jih je nastalo svoj čas v škofijah, opatiyah in drugih duhovniških domovih in tudi z ozirom na še ohranjeno gradivo, ki pa zaradi enoličnosti in nekaj tudi zaradi tega ni prišlo v poštev, ker ni še znano.

Številčno razmerje pada vedno bolj. Iz umetniških krogov je razstavljenih vkupe 30 portretov, med temi so — kot umetniki — tudi glasbeniki: Fr. Gerbič, gospodična z vijočno in Norvežan Harald Saeverud. Poleg teh en kipar (Ivan Rendić) in 19 slikarjev, oziroma risarjev, med njimi gospa Baltičeva, soproga velikega župana. Nekateri so celo po večkrat zastopani; tako M. Langus petkrat, Herriker, Lajer in Sternern po dvakrat.

Mestni patricijat, trgovske in obrtniške plasti so prispevale 20 portretov; poslednje pač zato tako malo, ker so bili odnošaji pri-

nas malenkostni, zaostali; da bi se dal obrtnik slikati, to se je smatralo za preveč prekorajenje stanovskih meja.

Duševni delavci brez grobov, kron in bi-retov so bili skoraj do srede 19. stoletja potisnjeni precej v ozadje. A tudi potem, ko je razumevanje za njihovo delo začelo rasti, jih praktično usmerjajo v konservativnem rusticizmu zasidranj slovenski rojak ni upošteval, kakor bi zaslužili; juristi, solniki, zdravniki, inženjerji in literati imajo vkupe — odstevši one iz plemenitih vrst in duhovskega stanu — 37 portretov, to bi torej bilo nekako 13% vsega gradiva — in to se utegne skladati z dejstvi.

Se manj je portretov iz najsiših plasti, ljudskih tipov, kmetov in fizičnih delavcev; ako združimo vse, kar se more uvrstiti semkaj, jih je jedva 10, torej okrog 3,5%!

Ta razmerja govore dovolj jasno o materialnem položaju posameznih plasti in stanov v prejšnjih dobah in o meri spoštovanja, čišljanja in upoštevanja snovi in duševne kulture; stara prislovica je pač resnična: »Človek toliko velja, kar plača«.

K vsem tem razmišljanjem nas izpodbuja razstava — in misli, ki jih začenjamo razpravljati pred portreti, se poglabljajo vedno bolj, se pogrežajo v globine, postajajo spekulativne, tako, da jih kaže ali prihraniti za se ali jih izročiti strokov. Razpravam, ki bodo morebiti pozneje kdaj ugledale beli dan ali pa ostale delo in um Delphinia.

Jos. Mantuani.

— Sentjakovski gledališki oder: Ivan

Cankar. Jakob Ruda. Drama v treh dejanjih. Po poetnem odmoru otvori Sentjakovski gledališki oder novo sezono z vprizoritvijo Cankarjevega Jakoba Rude. — Jakob Ruda, junak v Ibsenovem slogu, je slabši in veselak. V mladosti je iskal »v najsumnejših mestih največje družbe, pri najsilnejšem vinu in imel najdražje ženske«. Vse se mu je vrtilo pred očmi, da ni videl, kako se mu ruši dom. Ni opazil, kdaj mu je umrla njegova Marija in ni spoznal, koliko ljubezni je leglo z njo v hladni grob rečnega tolmuna. »Tvoja žena je mrtva in te pozdravlja«, se je glasilo kratko sporočilo Dobnikovo Rudi, ki je bil kot navadno odsoten. In s tem dogodkom je leglo nekaj težekega na njegovo dušo; spoznal je, da je grešil, da je umoril svojo ženo, ki ga je ljubila in mu darovala svoje življenje. Živel sem veselo po svetu, uničil s tem življenje svoje žene in zapravljal svoj dom. Toda: »Greh se ne da izbrisati.« Ruda postane fatalist — kar kor vsi slabši, ki ne najdejo dovolj moči v sebi in se ne upajo, če je treba, tudi preko človeških trupel: »Graši sem nad svojim domom in zato je naravno, da se podira nad mano«. Njegov dom, njegovo posestvo! To je sedaj njegova slaba stran. Za to ceno proda svojo hčer Amico bogatemu trgovcu Brošu, ki mu hoče za plačilo podpreti podirajoči se strop. Ruda sluti umazanost te kupčije, a je prebojazljiv, da bi jo hotel spoznati. Priti mora drugi, močnejši od njega, slikar Dolinar, da ga prišli k temu spoznanju. »Kar sem storil, me grize v srce, in vendar nimam toliko moči, da bi storil korak nazaj.« Šele ko vidi trpeče lice svoje hčerke, »ki ima take oči, kot jih je imela njena mati, ustvarjene samo za solze«, tedaj se mu odpro oči in on vidi jasno nezmerzo svojo podlost. A ne upa se še videti pravga izhoda: »V meni je toliko umazane bojazljivosti, da nočem spoznati jasno, kako sem popolnoma nepotreben na svetu«. Za veda se, da je zanj mogoča le ena pot — a boji se: »Smrt je superlativ zemeljske sreče«, toda: »O Bog, o Bog, kaj ni poči nazaj?« In tedaj zagleda vidič: svojo Marijo, vso belo in lepo na onj skali ob vodi. Brezmočno ji sledi, kot kip stoji na skali — in v naslednjem trenutku izgine, a dolji v globokem tolmunu zašumi temna voda.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA:

Sobota, 10. oktobra: Zimska pravljica, Premijera, Izven.
Nedelja, 11. oktobra: ob 3. pop. Pravljica bodočnosti, mladinska igra, Izven, Ob 8. zvečer Periferija, Izven.
Ponedeljek, 12. oktobra: Zimska pravljica, Red A.

OPERA:

Začetek ob 8. 20. uri zvečer.
Sobota, 10. oktobra: Zaprto.
Nedelja, 12. oktobra: Manon, Izven.

SENTJAKOVSKI GLEDALIŠKI ODER v Ljubljani.

Torek, dne 13. oktobra: »Jakob Ruda«. Otvorjena predstava. Gostovanje režiserja Narodnega gledališča gosp. Milana Skrbniška.

— **Umetniška šola »Probuša«**. Redni pouk se prične v ponedeljek dne 12. t. m. Umetnik se obnavlja isti dan na Šolski deski (rošlopje tehniške srednje šole). — Za one, ki so zamudili redni rok vpisovanja, se vrši naknadno vpisovanje vsak dan od 17. t. m. od 16. do 17. ure. — Kdor smo že javili, je prevzelo poučevanje nekaj novih učnih moči, med njimi priznana strokovnjaka akademični slikar Vavpotič in grafik Rajko Subic. Opozarjamo posebej še na specialne predmete te šole, ki se je tekom petletnega obstoja že docela uveljavila.

— **Uspjesi naše umetnosti v inozemstvu**. Prekjučer se zatvorila internacionalna umetniška izložba na Riječi, koja je jugoslovenskoj grupi pribavila rječki internacionalni prestiž. Naši su umjetnici pozvani u Trst, da izlaže, a neki na mednarodno izložbu u Veneziji. Dok su likovni umjetnici tako uspjeli na Riječkoj izložbi, dotle se reprezentirali naši umjetnici umjetnog obrta u Parizu koji će skoro izložiti kao čuemo, u Filadelfiji. Ona dva neobična uspjeha naše umjetnosti odjeknuli su simpatično u našoj i stranoj štampi.

— **Tamburaško društvo »Zrinjski«** priredi 11. t. m. v gostilni pri Sodčku, Hrenova ulica št. 24. zabavni večer z godbo in plesom. Vabimo vse prijatelje tamburaške godbe in plesa. Začetek ob 6. zvečer.

Prosveta

M. Z.: **DRUGA DRAMSKA PRVENKA: »PERIFERIJA«**. Drama (hm) v 15 (!) slikah. Spisal Fr. Langer. Poslovenil in režiral O. Šest.

Gospod Šest ima včasih neizčrpen okus pri izbiranju povesti za naš oder. Zagleda se na kakem tujem oderu v izvrstne igralce, pa malo prezre, kaj praznoprav igrajo. Tako se mi vdi. Dobri igralci v vlogah, s katerimi se da učinkovati, ga premočijo nad tem, kakšen je pisatelj. »Periferija« mi je med gledališkimi igrami nekaj takega, kakor med prozoslavstvom v snopiščih izhajajoči, krvavi kolportajni roman brez umetniške vrednosti. Kadar sem slišal vsakega drugega čtiva, posežem i sam po kakem tako napetem detektivskem romanu, da kar »švicam«. Možgani si pri tem odpočijejo, da jih kar brsteti sliši. Našemu oderu pa te vrste oddiha res ni treba. Potrebujee sicer tudi lažje robe in zlasti tudi česa ve-

selega za širše kroge in da blagajna ne postane presuha. Pa se da tudi na teh poljih izbirati med vrednejšimi in neokusnimi. Tisti, ki hočejo samih najvišjih del, so preozkosrčni in jih je celo za naše miniaturno gledališče premalo. Toda »Periferija« res ni bilo treba. To je slab krvav film. Tako so prihajali, ko je bil kino še v razvoju. In radi 15 slik sedeti pri ur v temi St. Gotthard-skega predora, je tudi nekaj, kar v gledišču ni prijetno.

Tale češki Langer je baje židovskega rodu, ima vsekakor brihtnost te rase. Zna tudi v literaturi špekulirati na dober zaslužek, ki prihaja v gledišče, seveda le od obilnega obiska. Od obiska je pa odvisno število predstav. Ploskanje večine o premijeri in njen dobri obisk izven abnormna potrjuje, da ima Langer kot trgovec popolnoma prav. Tudi pavovo perje, s katerim je svoje delo nakrtil, govori za to, da je britež. Blumenthal in Kadelburg, tudi dva močna oderska talenta (kar je neoporečno tudi Langer), sta znala za šale v svojih prijetnih igrah vporabiti cele letnike »Pilegende

je bil edina opora. Blag mu spomin!

K 100 LETNICI OHM KRÜGERJA. Dne 10. oktobra 1825 je bil rojen zadnji burski prezident Ohm Krüger, ki je vodil borbo proti Angležem. Pozneje je moral pobegniti iz domovine. Pokopan je v Pretoriji.

Iz Celia

—c Koroški dan. Danes ob 11. uri shod pred Narodnim domom. Nato obhod po mestu. Ob dežju nam. Vabimo in pozivamo vse Celjane brez razlike stanu in strank, da se shoda udeležijo in tako manifestirajo za neodrešene brate. Zastopnik družtev ali strank, ki bi hoteli govoriti, naj se pred pričetkom shoda oglasijo. Ne bodi-
—c Celjski dan.

—c Akademija ob priliki petletnice plebiscita na Koroškem. Podružnica Jugoslovanske Maticе v Celju priredi danes v soboto 10. oktobra ob 20. uri v veliki dvorani Narodnega doma akademijo. Na sporedu je

povzdrav predsednika in predavanje profesorja Slavka Raiča o Koroški. Za tem se vrste primerne deklamacije dijakov realne gimnazije v Celju in nastop Celjskega pevsko-društva s krasnimi koroškimi popevi.

kami, ki so posebno odbrane za to sveča-
no prireditev. Tem pesnim sledi še venec
hrvatskih in drugih slovenskih. Za enode-
janko »Pravica z nami« učitelja Franja

Roša bođe izvajala »Ilirija« ruske pesmi, a član Dramatičnega društva v Celju Velušček bo prednašal Otona Župančiča »Naše pismo«. Končno uprizori g. M. Benčan elegično Vstop k akademiji bo prost. Po-

—c **Mestno gledališče.** V torek 13. t. m. ob 20 uri se vrši v mestnem gledališču

repriza Cankarjeve »Pohujšanje v dolini šentilorski«. Igra je pri premieri dosegla sijajen uspeh in je upati, da bo tudi repriza napolnila gledališče do zadnjega ko-

—c Poštna uprava v Celju je dala napraviti nova nabiralnika na Cankarjevi cesti, ki sta se svoj čas nahajala na Krekovem trgu. Nabiralnik na Krekovem trgu

—c Občini zbor Glasbene Matice v Cer-
tu se je vršil v sredo 7. t. m. Obisk je bil
skromen. Poročila so podala zelo razvese-

—c. Paralelke na realni gimnaziji, Mini-

trstvo prosvete je dovolilo tudi, da smo gimnazij da sme otvoriti v prvem in tretjem razredu po eno paralelko. Tako bo imel prvi razred tri, drugi dve in tretji razred dve paralelki.

Iz Maribora

prezal z brivijo žile na rokah in nogah carinski revizor Adolf Blažon. Bil je najstarejši revizor tukajšnje carinarnice, koncilijanten uradnik in vsem tako priljubljen. Bil

je zadnji ugoslovenski carinski upravnik v Radgoni, kjer je imel hude boje z znanim dr. Kamnikarjem. Avstrija mu je izneverila tudi soprogo. V sredo zjutraj se mu je omražil um imel je fiksno idejo, da je odpuščen

Na kolodvoru je v volični stražnici zahteval, da ga ustrele. Nato je izvršil svoj obupni čin. Krvavel je naglo ter mu tudi nagla zdravniška pomoč ni mogla rešiti življenja. Zapuščel storo enomesečnega mater, katero

ija, zapušta staro oženogin mater, kateri
je bil edina opora. Blag mu spomin!

Gospodarstvo

Sladkorni trg

Razvoj cen na sladkornih tržiščih je bil zadnji teden bolj kritičen kakor predzadnji. Cene so stalno padale in ne da se reči, da so že dosegle najnižjo stopnjo. Ponudba velikih količin kubanskega sladkorja v New Yorku je neprestano pritiskala cene navzdol. Trgovina na newyorškem tržišču je bila ves teden živahna. Promet je znašal dnevno okrog 60.000 ton in še konec tedna se je nekoliko zmanjšal. Gibanje cen na newyorškem trgu je razvidno iz nastopnih tečajev kubanskega blaga v centih za funt sterlingov:

	23./9.	28./9.	29./9.	1./10.
blago ocarinjeno	4,15	4,08	4,02	3,90
september	2,40	2,21	—	—
december	2,34	2,21	2,17	2,21
januar	2,38	2,25	2,15	2,21
februar	2,47	2,33	2,19	2,27
maj	2,55	2,41	2,27	2,35
junij	2,55	—	2,36	2,44

Iz tega je razvidno, da pritiskajo velike zaloge blaga najbolj na najbližje termine. Sladkorna kampanja na Kubi je že končana. Prihodek znaša 5.125.000 ton. Od tega je še na otoku za izvoz kakih 950.000 ton proti 404.000 tonam koncem septembra lanskega leta. Svetovne zaloge sladkorja so znašale v septembru 1.543.000 ton proti 994.000 tonam lani in 1.349.000 tonam predlanskim. Zaloge 1. 1923 so bile sicer tudi znatne, vendar so pa še brez posebnih ovir v promet, kajti povpraševanje po sladkorju je bilo po vojni povsod veliko. Letos pa povpraševanje ne more iti sporedno s produkcijo in zato potiskajo velike zaloge cene na vseh sladkornih tržiščih navzdol. Izhod je edino ta, da se cene sladkorja znižajo in da se konzum poveča.

Razmeroma dobro je šla trgovina s sladkorjem v Trstu in na Reki. V Italiji pričakujejo zvišanje uvozne carine na sladkor in zato se veletrgovci pravočasno zalagajo s blagom. Povpraševanje je bilo po blagu in najbližjih terminih. Tržaški tečaji so bili splošno nad londonskimi. Za kristal so ponujali brez dovoza 14/16 do 15/15 lir, začetkom oktobra 14 do 14/5. Nasprotno pa je bil položaj na londonskem tržišču labilen. Cene so bile za oktober 14/0%, koncem tedna 13/7%, za december 14/6 in 14/3%, za maj 16/9 in 14/5/4. Sladkorna letina bo letos na Češkoslovaškem po količini in kakovosti redkorna. Na ozemlju bivše Avstro-Ogrske se je pridelalo lani 1.901.615 ton sladkorne pese, dočim bo znašal letošnji pridelek na Češkoslovaškem 1.600.000 ton, na Madžarskem 220.000 in v Avstriji 85.000 ton. Že v teh dveh državah se vidi prirastek, dasi ni všteto poljsko in jugoslovensko ozemlje.

Letošnja letina hmelja

Na dnevnem mednarodnem hmeljarskem kongresu v Monakovem, o katerem smo že poročali, je bila izvoljena posebna sekcija, ki je imela nalog zbrati točne statistične podatke o letošnji letini hmelja v svetovnem obsegu. Sekcija je razposlala zdaj vsem zainteresiranim organizacijam rezultate svojega dela. Po njenih podatkih, ki so precej točni in zanesljivi, bo znašala letošnja svetovna letina hmelja (v carinskih stotih po 50 kg):

Češkoslovaška: Zatec 95.000, Usti in Polepski 21.000, Roudnice 8.000, Duba 2.200, Moravska in Slovaška 700, skupaj 126.900. Nemčija: Bavarska 102.000, Vrttemberg 15.000, Badenska, Prusija in druge pokrajine 3.000, skupaj 120.000. Jugoslavija: Bačka 27.000, Zalec 13.000, skupaj 40.000. Avstrija 500, Madžarska 600, Rumunija 500, Poljska 22.000, Francija: Alzaska 49.000, Burgundska 19.000, skupaj 68.000. Belgija 40.000, skupaj na evropskem kontinentu 418.500 stotov po 50 kg. Dalje Angleška 320.000, Amerika in Kanada 200.000, Avstralija in Nova Zelandija 20.000. Celokupni pridelek hmelja bo znašal torej 958.000 stotov po 50 kg. Na omenjenem kongresu so cenili prvotno letošnjo letino na 884.300 stotov, od katerih je pripadalo evropski celini 404.000. Letina bo torej približno za 70.000 stotov večja, kakor se je prvotno mislilo. Ta prirastek se tiče večinoma manj vrednega hmelja v Ameriki in Angliji, ki za naše pivo ni primeren. Glede na dober evropski hmelj je letina samo za 14.500 stotov večja kot se je pričakovalo.

—g Trgovina z žitom in nova železniška tarifa. Naša trgovina z žitom je pričala

kovala od nove železniške tarife radi odprave lomljenih tarif znižanje prevoznih stroškov. Vozarina je pa po novi tarifi večja kot je bila doslej. Izvzeti so samo mlinci, za katere je pri prevozu žita vozarina fakultativno nižja.

—g Jugoslovenska agentura v Varšavi. Po poročilih iz Varšave je vlada ustanovila tam posebno trgovinsko agenturo, ki ima nalog organizirati izvoz poljskega železa, premoga in nafte v Jugoslavijo.

—g Carinski aži. Sedanji carinski aži-jo odnosno zlata pariteta znaša: v Avstriji zlata krona 14.400 papir, kron, v Jugoslaviji zlata dinar 11 papir, din., na Madžarskem zlata kona 14.500 pap, kron, na Bolgarskem zlata lev 15 pap, levov, na Norveškem 50 %, v Rumuniji 40 kratno, v Španiji 32,61 %.

—g Ruska pšenica na svetovnem trgu. Tekom septembra je nastopila Rusija na svetovnem trgu zopet kot eksporterka žita, „Manchester Guardian Commercial“ poroča, da gre za dva večja transporta pšenice, in sicer prvi „obrok“ okoli 12 brodomnih pošiljav na Angleško, drugi obrok večjega kontrakta pa na Francosko. Sovjetska vlada zagotavlja, da razpolaga s 3 milijoni ton cerealiz iz letošnje žetve za eksportne svrhe.

—g Direkcija državnih železnic v Zagrebu obvešča zbornico trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, da se licitacija, razpisana za dan 25. oktobra t. l. glede dobave 22.299 komadov hrastovih pragov ne bo vršila, ker se bo potreba krčila iz državnih gozdov.

—g Vodič za lyonski veleesejem. Uprava lyonskega veleesejema pošlje vsem na zahtevo brezplačno novi vodič lyonskega veleesejema za leto 1926 (od 1. do 14. marca). Pisati: Foire Internationale de Lyon — Lyon — Hotel De — Ville.

—g Nova knjiga. Te dni je izšla v zlagosti Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani za naše kovinske in instalacijske stroke neobhodno potrebna knjiga „Obrtno računstvo za stavbo, umetno in strojno ključavničarstvo in za železnicarstvo“. Knjigo je s sodelovanjem veleindustrija gosp. Avgusta Zankarja spisal profesor g. Podkrajšek. V knjigi je računstvo, ki ga rabi v svoji stroki kovinar in instalater, ki hoče napredovati, jako pregledno sestavljeno. Knjiga obravnava v splošnem delu poleg osnovnih, povprečnih in društvenih računov ter enačb merjenje geometrijskih likov in toles ter procentne račune, v prvem strokovnem delu pa kalkulacije, strojne račune in denosnostne račune. Namenjena ni torej samo za učence na obrtnoadaljevalnih šolah, ampak tudi za samostojne obrtnike, ki hočejo imeti pregledno zbrane podatke o računstvu svoje stroke. S pridom bo pa knjiga služila tudi učiteljem na obrtnoadaljevalnih šolah, ker jim bo izdatno olajšala pouk. Knjiga se naroča naravnost pri Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani ter stane 45 dinarjev.

—g Zbižanje letošnjega vinskega mošta s sladkorjem. Ker je letos pričakovati povprečno slabša kvaliteta vinskega pridelka, je veliki župan mariborske oblasti dovolil v smislu § 5. vinskega zakona iz leta 1907, da sme o producenti dodajati na vsake 100 litrov mošta 2 do 4 kg sladkorja, pri navadnih sortah pod 14 odst., sladkobe, pri plemenitih sortah pa izpod 17 odstotkov sladkobe. Obenem opozarja veliki župan vinorejce, naj s trgovci po možnosti še odlagajo, med tem pa gnilo grozdje podbirajo.

—g Kredit za regulacijo Drine. Ministrstvo javnih del je odobrilo 500.000 Dtn kredita za regulacijo srednjega toka Drine.

—g Poslovni stiki z republiko Chile. V Santiago de Chile se je ustanovil urad za znanstveno gospodarsko službo, ki se specializirano bavi s pospeševanjem trgovskih stikov med republiko Chile in drugimi državami. Zato se naj naši gospodarski krogi za gospodarske informacije, ki se tičejo Chile, obračajo neposredno na ravnateljsko urado: Direccion General de los servicios agricolas (servicio de estudios economicos agricolas) Santiago de Chile, Casilla 31 D.

—g Dovabe. Direkcija državnih železnic v Ljubljani sprejema do 16. oktobra t. l. ponudbe za dobavo sit (malih in velikih), za dobavo jermen; do 20. oktobra t. l. ponudbe za dobavo raznih pil. — Predmetni pogoj so na vpogled pri ekonomskem oddelku te direkcije. — Direkcija državnega rud-

nika v Banja Luki sprejema do 14. oktobra t. l. ponudbe za dobavo različnih jermen. — Vršile se bodo naslednje ofertalne licitacije: Dne 19. oktobra t. l. pri intendanturi dravske divizijske oblasti v Ljubljani glede dobave 120.000 kg ovsa. — Dne 31. oktobra t. l. pri direkciji državnih železnic v Subotici glede dobave angleškega cina, cinka, ste pločevine, aluminijuma, bele kovine, mehkega čistega svinca (99%), raznih svinčenih plomb ter glede dobave krtač in metel. Pri direkciji državnih železnic v Ljubljani glede dobave cunj za čiščenje in poliranje. Predmetni oglasi s natančnejšimi podatki so v pisarni zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani interesantom na vpogled.

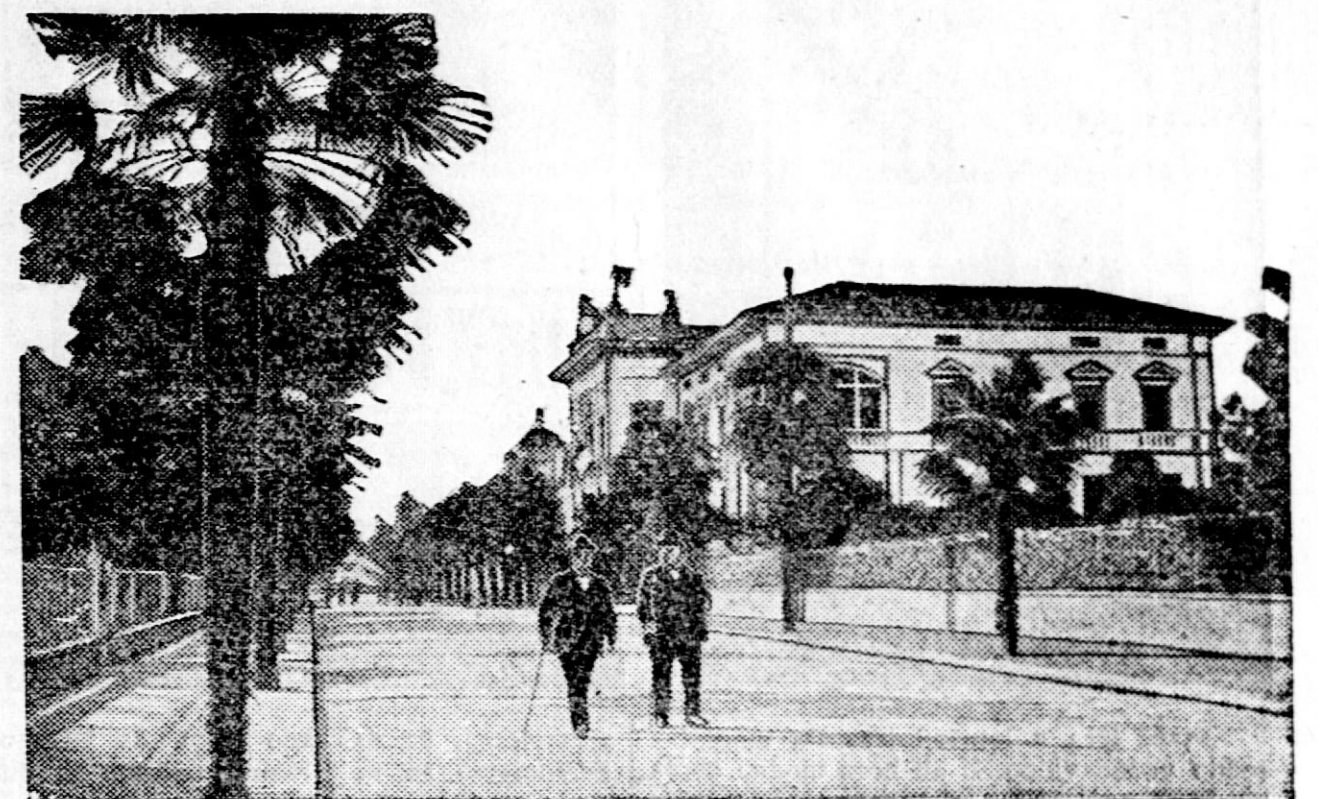
—g Ljubljanska posojilnica r. z. z. o. z. v Ljubljani. Mestni trg 6. je imela od 1. jan. do 1. oktobra t. l. naslednji denarni promet: vplačanih vlog 1.984.150.44, izplačanih vlog 1.150.256.79, izplačanih posojil 1.304.801.04, vrnjenih posojil 559.331.04, stanje vlog 1. oktobra t. l. 2.214.368.60, celotni promet 6 milijonov 644.238.67 Din Hranilne vloge se obrestujejo od 1. oktobra t. l. takole: vloge brez odpovedi po 6%, vloge na trimesečno odpoved po 8% in vloge na šestmesečno odpoved po 10%.

—g Dobava industrijske soli. Po pravilniku o prodajanju industrijske soli, katerega je izdal finančni minister z razpisom dne 9. februarja 1925, k. št. 1, je treba prošnji za nakup soli v denaturiranem stanju poleg potrdila o plačanem davku priložiti tudi potrdilo ministrstva za trgovino in industrijo, iz katerega mora biti razvidno, da je dotično podjetje sodno protokolidirano in da potrebuje sol za obratovanje. Na iniciativno Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je uprava državnih monopolov navedeni pravilnik izpremenila v toliko, da se potrdilo ministrstva trgovine in industrije v sodnem protokolidiranju in o potrebi soli za obratovanje nadomesti s potrdilom pristojne Zbornice za trgovino, obrt in industrijo. V ostalem ostane pravilnik neizpremenjen.

—g Finansijski problemi kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Pod gornjim naslovom velikega ekonomskog mesečnika „Bankarstvo“ izdala je jednu opsežno i za naše prilike luksuzno opremljenu ediciju, koja donosi izvorne radove pedesetorice autora, o našim aktuelnim finansijskim pitanjima, i već je po tome u stanju da pobudi zanimanje sviju zainteresovanih. Među ostalim radovima naročito ističemo: „Sljedeci: Ljubomir St. Kosier: Naš finansijski položaj; Dr. Lazar Marković: Ekonomsko-finansijski program Narodne Radikalne Stranke; Conte Volpi di Misurata: Les relations économiques entre l'Italie et Yougoslavie; Dr. Milan M. Stojadinović: Aktualna finansijska pitanja; Dr. Djuro Šurmin: Naše finansijske; Kosta Todorov: Ekonomska budućnost Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca; i Bugarska; Miloš S. Moskovljević: Dr. Stojadinović i njegova finansijska politika; Nikola Berković: Nekoliko riječi o našoj opštoj finansijskoj i valutnoj situaciji; Dr. Vlada T. Marković: Iz državnog gazdinstva; Oskar Weismayer: Moje mišljenje o radu Ministra Finansijske dra M. M. Stojadinovića; Alojzij Tykač: K finančnem položaju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca; S. D. Alexander: Finansijska politika i naša industrija; Dr. O. Frangeš: Financijska politika i poljoprivreda; Nikola Stanarević: Zakon o neposrednom porezu i akcionarska društva; Dr. Gustav Gregorin: Porast dinara z ozirom na naše državno gospodarstvo; Dr. Stevan Popović: Industrijski kredit; Ing. Djordje Sokolović: Državno dobro Belje; Dr. Franjo Pavlič: Mir momenta — mir sveta; Dr. Pero Mitrović: Aktualna pitanja našeg pomorstva naročitim obzirom na sjeverni Jadran; Kosta P. Miroslavljević: Privredne teškoće Vojvodine; Marko Bauer: Osvrt na rad Ministra Finansijske dra M. M. Stojadinovića; Dušan Uzelac. Sadašnji kurs dinara i sadašnja životna skupocina; Dr. Milan Ulmanović: Finansijska politika dra M. M. Stojadinovića; Ing. Rado Lah: Finansijska politika naše vlade; Yves Guyot: Une lettre de S. E. Yves Guyot au Directeur du „Bankarstvo“; Dr. Vidan O. Blagojević: Nefinansijske odredbe u zakonu o budžetskim dvanaestina za avgust-november 1925; Josip Selak: Gledišće industrije na našu finansijsku politiku; Dušan N. Letica: Iz oblasti neposrednih poreza; Ernest Grünwald: Hrvatska privreda i naša finansijska politika; Milan Krešić: U potrazi za ispravnim cijenom; Konstantin I. Doždić: Finansijska politika dra Milana M. Stojadinovića i njeno sprovođenje; Dr. Redoslav Pipuš: Naša finansijska politika; Dr. Blagoje Bojadžević: Agrarna reforma i unut-

rašna kolonizacija; Dr. Pavao Fröhlich: Finansijska politika vlade i naši gradovi; V. Robiček: Iz oblasti posrednih preza; Dr. Fran Čerine: Regulativne hranilnice v Sloveniji; M. Dj. Janković: Naša finansijska politika; Prof. Bran. B. Todorović: Ponudba zaima beogradske opštine od strane američkih kapitalista; I. Aleskandrovic: Reč dve o našem monopolu duvana; Prof. Stevo Ostermann: Naš saobraćaj i naš jadranski problem; Dragotin Hribar: Atuelni jadranski problem; Dr. Nikola Stojanović: Svetozar Milinov, Jaques Reiss, Adalar Merklér.

Milan Juzbašić, Feliks Fischer i Etbin Bežek sudjeluju u Anketi o finansijskoj politici kraljev. vlade; Statistički podaci o finansijskom stanju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca; Naš ministar finansijski u oledalu strane štampe. — Hronika i drugi informativni materijal. Ova sveska imade i nekoliko uspešnih tabelarnih prikaza i crteža. — Cijena je 100 dinara, a dobiva se kod izdavača: Administracije „Bankarstva“, Zagreb broj 6, Marovska 30, i u svim većim knjižarama u zemlji. — S. M.

LOCARNO. Hotel „Esplanade“, kjer stanujejo nekateri delegati. — Ta hotel je tudi Mussolinijevo letovišče.

Klic po strpnosti in miru

Coolidge je izjavil te dni v svojem nagovoru na ameriško legijo v Omahi, da so Zedinjene države s svojo intervencijo v svetovni vojni obvarovale kulturo pred strašnimi posledicami. Njegova politika odgovorja vojaški pripravi. Ali noben narod ni nikdar imel armade, ki bi bila zadosti velika, da bi ga obvarovala pred napadom v mirnih časih, ali da bi mu zagotovila zmago v vojni, pa tudi nikdar se to ne zgodi. Predsrdnik Coolidge se je zavzel na to za vzajemno razoroževanje in izjavljal je, da izbruhne nov konflikt, ako ne pomeha plemensko sovražstvo in ako ne zmaga duh strpnosti. Coolidge misli, da stopi ameriški narod na čelo takega gibanja in stori vse, da pripomore kvišku do polne veljave duhu splošne sprave in strpnosti, v prvi vrsti v lastni deželi. „Postavljati Ameriko v ospredje, pomeni tendenco, katero naš narod ljubi in goji. Problem na, ki ga imamo rešiti je nastopni: kako more Amerika zagurati prvo mesto med vsemi narodi? Nikdar ne z nacionalnim fanatizmom, z egoizmom in domišljavostjo. Sovražstvo-nevoščljivost in sumničenie, vse to ne more nikdar služiti dosegi zaželjenega cilja.“

Londonski „Times“ piše h konferenci v Locarnu: Tam zbrani državniki so dobili od svojih narodov jasno nalogo, da vsvarijo pravo mirovno stanje na ozemlju, ki je bilo skozi stoletja pozorišče številnih vojn. Painlavé je v svojem nedeliskem govoru izjavljal, da tvori sprava med Francijo in Nemčijo temeljni kamen za evropsko civilizacijo. Da tako govori francoski ministrski predsednik leta 1925. je že samo na sebi znamenit dogodek. K čudežem današnje dobe se mora prištevati tudi to, da izhaja pobuda za dogovor, ki ima izvesti sporazum, od Nemčije same. Izkušnje, ki so jih imele v zadnjih časih razne dežele, katere so se udeležile vojne, so ustvarile psihološke predpogoje za sedanje razprave. Temni občutki splošne bede je privedel narode do tega, da sega po skupnih varnostnih odredbah.

Angleški listi priobčujejo alarm misijonarjev, izražen na kongresu anglikanske cerkve v Eastbournu. Ta alarm zadeva ves svet. Angleški misijonarji žive v stalni zvezi z narodi vsega sveta. Tajnik misijonarskega sveta Oldham, ki potuje vedno od kontinenta do kontinenta, je na kongresu obrazložil, da je hrepenenje po enakoveljav-

nosti med vsemi plemeni, ki se jih smatra za nižja, tako silno, da bo goril, ako se temu hrepenenju ne ugodil. Antagonizem med plemeni je vedno hušil. Rivaliteta za pridobivanje tržišč in sirovin obtežuje ta antagonizem predvsem med vzhodom in zapadom. Ne sme se dalje pozabiti, da ako boljševiki prodirajo s svojimi nauki po mohamedanskih deželah, se godi to radi tega, ker smatrajo oni mohamedance za enakovredne, česar zapadni narodi ne store. Bivši guverner v Bombaju Willington je potrdil to resnico, naglašajoč potrebo, da naj se nič več ne govori o manjvrednih in nižjih plemenih. Drugače se lahko razvije konflikt, ki bo najstrašnejši, kar jih je svet videl. To je enako resnično toliko glede rumenega kakor glede črnega plemena. Le potom upoštevanja enakoveljavnosti in strpnosti se v sedanjih za to primernih časih lahko postavijo trdna tla trajnemu miru.

Sport

KAKO BO SESTAVljena NAŠA DRŽAVNA REPRÉZENTANCA.

Sotrudnik nekega zagrebškega lista je posetil te dni saveznega kapetana g. Zinjaja in ga interveniral glede postave našega nogometnega teama proti Češkoslovaški. Gospod Zinjaja je med drugim sledeče odgovoril: Materijala imam preveč na razpolago. Vprašanje vratarja je jasno. V goal postavim Miheličiča. Branilce imamo izvrstne. V prvi vrsti prihaja v pošteb Vragovič, dočim je vprašanje levega backa sporno. V pošteb prihajajo Rodin in Ivković. Zadnji pa po mnenju kapetana Zinjaja ni konkurent Vragoviča. Z Dasovićem ni računati. Vprašanje centerhalfe je rešeno. Tu je brez konkurence Premrl. Za stranskega halfa pride v pošteb v prvi vrsti Kriz, ki je izvrsten tehnik, taktik, driblar in mojster v igri z glavjo. Kaj pa Zupančič Lado? Po našem mnenju je še sposobnejši nego Kriz, dasi ni močno podcenjevali zadnjega. (Op. uredništva.) Za desnega halfa računa g. Zinjaja na Hitreca.

»Kaj menite glede napada?«
Desna stran je gotova. Poduje I. in Benčič. Rešiti je še vprašanje centra. Za to mesto imam Luburiča in Perško. Ne vem, kako se je znašel z novimi pravili Luburič. Videli bomo kako je vgrzan z Benčičem.

»Kaj mislite za levo stran?«
»Mislim, da Petković in Sekulič.«
Dopisnik je temu opuniral, trdeč, da je Radič (Hajduk) boljši. »Bomo videli.« je pripomnil g. Zinjaja. Razgovorjala sta se oba še dolgo ter pretresala vsakega igralca.

Ljubosumna učiteljica

»Ali bo povabljeni na novoletno kosilo?«
»Seveda.«
»Že pri misli o tem gore tvoje oči. ti okušaš slast in radost, da boš nekaj časa v njeni bližini.«
»Zdi se, da hočeš napraviti iz tega kosila nekako komedijo.«
»Ako bi bilo navadno kosilo, to je druga stvar. Toda pil boš več vina, kakor običajno. Šlo ti bo v glavo in začel ti boš govoriti o ljubezni.«
»Dobro. Ne bom sedel z njo. Si-li zadovoljna?«
»Ne veriamem ti.«
»Prisegam.«
»Vse eno, govoril boš z njo po kosilu.«
»Ne, ne bom. Prisegam, da ne bom.«
»Čui, Luciano, ako izvem, da si me nalgval, da si prelomil prisego, obljubim svečano, da se zgodi nekaj strašnega.«
»Na primer kaj?«
»Ubijem tebe in sebe. Razumeš?«
»Dobro, dobro, razumem!«
Pomirila se je. Toda ko je ostala sama, so jo znova začeli mučiti različni dvomi. Moška prisega ne drži, ji je šinilo v glavo. In ni mi soleno biti tam, da se prepričam, da-li je ostal mož be-

sesta. Ah, da bi mogla prisluškovati, da vidim, ali pa da bi mi kdo iz prisotnih povedal, kaj se je zgodilo pri kosilu. Toda nobenega njegovih gostov ne poznam. Moj Bog, kako je to težko.

Hipoma pa ji je šinila v glavo nepričakovana misel. Oči so ji zaiskrile in radostno je vzklila: imam jo, imam jo!

Naslednjega dne je stopila v razred židane volje. Minilo je 5—8 minut in deca je brezskrbno kramljala in šumela. Končno je učiteljica udarila po mizi in takoj je nastala tišina.

»Čujta, otroci: jutri je 1. januar — torej vam ni treba priti v šolo. Da pa ta dan ne bo izgubljen, vam hočem dati nalogo. Vsi mi morate napisati nalogo, in prinesiti takoj po Novem letu. Potrudite se napisati vse, kar vam naročam, zlasti pa mora biti naloga — iskrena. Predmet je težak. Pisite!«

2. januarja 1910. morate napisati svojemu stricu, ki živi v Ameriki, pismo. Vsakdo mu mora opisati, kako je preživel prvi dan novega leta. Koliko gostov je bilo doma pri kosilu in kdo so bili. Kje je kdo sedel za mizo, kakšna so bila jedila in kako se je kdo vedel za mizo.

2. januarja so učenci komaj zavzeli svoja mesta, ko je učiteljica pozvala

Manzinja, naj prečita svojo nalogo. Mali Arnoldo je vzel svoj zvezek in obstal pred katedrom kakor da je obsojen na smrt.

»Beril!«
Arnoldo je začel s tihim glasom:
»Naročeno mi je za 2. januar...«
»Glasneje,« ga je prekinila učiteljica.

Arnoldo je globoko vzdihnil, lovil nekaj časa sapo in ponovil: Dobil sem nalogo za 2. januar...

»Čemu bereš to? Dalje, dalje, znana mi je naloga.«
Gotovo je učiteljica danes nervozna, so si mislili ostali učenci.

»Dragi stric! Kakor ti je znano, je bil večeraj 1. januar. Pri nas doma je bil velik praznik in povabljeni so bili gostje h kosilu. Škoda, da nisi videl, kako je bila obložena miza! Sredi nje v srebrnih vazah cvetlice, ki so sicer vedno skrbno spravljene v omari. Nas je bilo šest za mizo. V sredini je sedel atek z novo čepico na glavi, ki mu jo je podarila mamica za god. Poleg njega sem sedel jaz, pri meni pa moja sestrinca Avgustina — tista, ki prihaja k nam ob praznikih. Poleg nje je sedel moj brat Luciano.«

»Negodnik!« je vzklila učiteljica in udarila z ravnilom po mizi. »Čemu si prenehal? Nadaljuj!«

Arnoldo je nadaljeval:
»Poleg brata je sedela mama, zelo vesela, ker je bilo novo leto. Desno od nje je sedela teta Klottida z očali na nosu. Kosilo je bilo čudovito. Imeli smo torto z napisom iz sladkarij: za novo leto.« Snedel sem obe besedi »za novo«. Nato je sledilo sadje in grozdje. Pozabil sem omeniti, da je bila v torti tudi čokolada. Za mizo so bili vsi veseli in zadovoljni, ker so imeli mnogo prijetnega opravila. Atek je poljubljal mamico in vsi so se smejali. Meni so podarili lesenega konjčka, ki ima sedaj že raztrgano grivo. Brat se je ves čas zabaval in smejal z mojo sestrinco...«

»Dovolj je, prenehaj... je vzklila učiteljica. »Kakšna podlost, kakšna grdobija!«

Učenec je gledal ves preplašen in se ni upal ganiti. Kaj se je zgodilo z njo? Joka? Res, dve debeli solzi drčita po njenem licu. Toda zakaj? Mar zato, ker ima njegov leseni konjček raztrgano grivo? Menda vendar ne.

»Sedite na svoje mesto,« je sprgovorila osorno — nočem vas več poslušati.

Arnoldo ni čakal, da ponovi učiteljica to povelje: v zadregi je sedel na svoje mesto. V razredu je nastala grobna tišina. Vsi so čutili, da se rodi nekaj neobičajnega.

»Tiho!« je zakrčila učiteljica in premerila z ljutim pogledom ves razred. Nihče se ni upal dihati in Gigitte je nekoliko odlegel. Jezno in glasno je dejala:

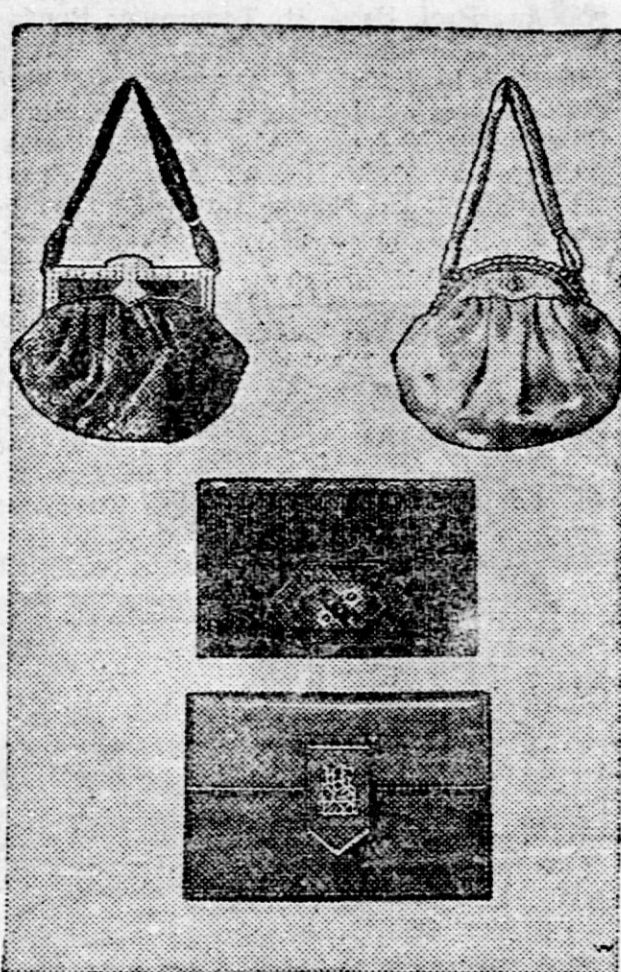
»Nezadovoljna sem z vsemi! Ne pričakujte torej nobenega usmiljenja! Sklenila sem vas kaznovati, strogo kaznovati. Zato morate napisati desetkrat, ne dvajsetkrat, ne še bolje, tridesetkrat tale stavek: »Ljudje, ki lažejo, zaslužijo prezir.«

In ubogi učenci so bili kaznovani za tujo laž.

Kar pa se tiče Luciana, je bila stvar dokaj težavna. Preživel je večer v solzah, vzdihih in joku. Sledile so nove obljube in prislege. Gigitte se je znova pomirila, začela je verovati in... saj ljubezen premaga vse. Vendar pa Luciano ni mogel razumeti, kako je Gigitte vse to izvedela.

Minilo je nekaj mesecev in zadeva se je obrnila na bolje. Končno se je Luciano posrečilo, da prepovori starše in dovolil so mu, da se oženi z Gigitte. Sedaj sta srečen zakonski par. Končno mu je mlada žena odprila srčno praznino, kako je izvedela od malega Arnolda o njegovi nezvestobi. Smejal se je njeni iznajdljivosti, in od tistega časa sovražil šolske naloge.

Moda

Plašč igra v letošnji jesenski modi izredno važno vlogo. Z ali brez modne obleke, ki se nosi pod njim, in harmonija z njegovo barvo, je plašč del damske garderobe, brez katerega si ne moremo misliti jeseni. Na sliki vidimo s kožuhovino podšiti belorumeni, rjavo karirani sportni plašč iz dvojne friza, zgoraj lisičja koža. Pri sportnih plaščih je ravna črta še vedno najbolj priljubljena. Originalno na kariranem plašču je pozev, ne pa po dolgem sešito blago. Kožuhovina je lahko poljubna. Zajčje kože se daje prav lepo obdelati za ovratnike in našive na rokavih. — Moda zahteva, da se mora ročna torbica v barvi ujemati z obleko. Slika nam kaže promenadne in večerne ročne torbice. Moire, atlas, žamet in brokat se rabi za zvečer. Okrogla torbica iz roza žameta se nosi k žametasti obleki iste barve, dočim je črna moire-torbica samo za črne obleke. Na ročnih torbicah so se pojavili zopet monogrami in razni okrasji, navadno iz imitiranih draguljev in konal. Ročne torbice so bolj dekoracija kot pa posledica praktične potrebnosti. Plašči imajo žepe, kamor se lahko za sile marsikaj položi, kar v torbico itak ne gre, ker je premajhna. V torbica nosijo dame navadno to, kar jim je najbolj pri srcu in česar bi za vse na svetu ne pokazale tujim očem. Zato taka torbica pogosto nadomestuje skrivni predalček pisalne mize.

Sramežljivost

Nedavno so pričeli italijanski listi vest, ki je zelo razburila ženski svet. V nekem italijanskem mestu je nastopil župnik proti ženski modi in ko so hotele v nedeljo po zadnji modi oblečene ženske v cerkev, jim je župnik prepovedal vstop. Opozoril jih je, da jih ne pustijo v cerkev, dokler se ne oblečejo dostojno. Cerkev smatra torej današnjo modo za nekaj škandaloznega. Moda išče vedno novih oblik, da pokaže in po možnosti še poveča lepoto ženskega telesa. To pa nasprotuje naziranjju cerkvenih pismoukov. Cerkev priznava za moralno samo tih pod brado zapeto obleko z dolgimi rokavi tako, da se telo ne vidi niti tam, kjer smo vajeni videti dekoltirane roke in del prsi. Malože dva tisoč let se že bori cerkev proti dekoltiranim ženskam in raznim modnim novotarijam, ki niso v skladu z njenimi nauki o moralu. Čim bolj skriva ženska svoje telo, tem bolj ji je cerkev naklonjena. Telo, osobito žensko, je po cerkvenih naukih posoda vseh grehov.

Omenjeni dogodek v Italijanskem mestu nam priča, kako slabo so ljudje poučeni o tem, kaj je sramežljivost in kaj nesramnost. O sramežljivosti ali čuti sramu so se pisale že debele knjige. Kljub temu pa se vedno nimamo točne definicije, kaj je sramežljivost. Plotz pravi, da je to prvi korak človeka k načinu življenja, ki se v pravosti bistveno razlikuje od živali. Učeniški se v svojem naziranjju o sramežljivosti ne strinjajo. Nekateri pravijo, da je ta čut človeku že prirojen, drugi zopet so mnenja, da je šele posledica vzgoje. Instinktivno pa vsi čutijo, da je sramežljivost v gotovem pogledu v zvezi s strahom. Tipične so kretanje ženske, ki iznenadi kdo v kopeli. Težko je opredeliti sramežljivost, če hočemo spraviti vse njene stopnje in oblike pod eno streho. Sramežljivost se deli na нравstveno, telesno in erotično.

Če je iznenadena evropska ženska, ki se oblači, je prva njena misel, da trpi pri tem njevo dostojanstvo. Evropske ženske se sramujejo vsake slučajne nagote, ne sramujejo se pa pokazati svoje telo v kopališčih ali na plesih, kjer so vsaj tako dekoltirane, da je treba odstraniti samo še figovno pero, pa to ostane v Evropski obleki. Če jih iznenada doma, se sramujejo zato, ker mislijo, da trpijo pri njihovem ugledu in prestizju. V kopališčih in plesnih dvorah pa velja načelo, da razgata celo dviga ženski prestizj. Sličajna načela je lahko najti tudi pri dekoltiranih vendar se je naše ženske sramujejo. Dekolte je pa njihov cilj in ker ga delajo namenoma, ne čutijo niti najmanjše sramežljivosti.

Razni narodi imajo najrazličnejše nazore o poudarjanju delih telesa, ki so lahko goli ali pa pokriti. In po tem nazoru se spreminja tudi čut sramežljivosti. Učenec se sramuje v šoli, če ne more izpolniti naloge. Sram ga je pred učiteljem in sošolci. Mi se

sramujemo, če nas kdo zaloti da lažemo. Sramujemo se tudi raznih telesnih in duševnih nedostatkov. Vedno in povsod je sramežljivost neke vrste bojazen, da nas bodo ljudje zaničevali in da izgubimo svoj prestizj.

Moralna, telesna in erotična sramežljivost so si po principu povsem enake. Sramežljivost ni prirojen instinkt, pač pa človek zaradi prirojenih instinkta čuva svoj prestizj. Prestizj je namreč v najožji zvezi z najsilnejšim nagonom — s lahovljenjem in stremljenjem po oblasti. Ta težnja je važen faktor, ki obvlada in usmerja ves kulturni razvoj človeške družbe. Vse, kar počneja človek v življenju, ima samo ta namen, da pridemo do oblasti nad naravo in človekom. Ta nagon je v pravem pomenu besede gonilna sila človeškega življenja. Prestizj ni nič drugega, nego izraz te volje. Od trenutka, ko se človek zave, da živi, pa do smrti se bori za prestizj, za nadlavo nad naravo in svojim bližnjim. Vsa, kar dviga ta prestizj, je človeku prijetno in dobrodošlo. Nasprotno pa povzroča vse, kar prestizj slabi, duševno potrtost in slabo razpoloženje. Zato se neprestano bojimo vseh nevarnosti, ki ogrožajo naš prestizj. In čim bolj strahopeten je človek v tem pogledu, tem bolj je razvita v njem tudi sramežljivost. Zato so ljudje močne narave in jeklene volje manj sramežljivi kakor slabiji in občutljivi. Naravno da je pri ženski sramežljivosti bolj razvita, ker je ona že po naravi lahkemiselna in dovzetna za vse zunanje momente. Najlepša ženska se vedno boji, da svet njene lepote ne ceni dovolj. Plemenita ženska se vedno boji, da bi utegnili ljudje dvomiti o njeni dobroti. Hrbrost je moška, ne pa ženska lastnost. Zato so ženske tudi bolj sramežljive kakor moški.

Na ta način si razlagamo tudi specifično krščansko sramežljivost. Za kristjane je oblast enaka veri. Krščanska sramežljivost je torej čut slabe vere, strah pred Bogom in ljudmi. Če se torej duhovnik zgraža nad modo in prepoveduje »nedostojno« oblečnim ženskam vstop v cerkev, dela to iz prepričanja, da bi trpel pred Bogom njihov prestizj, če bi jih videl Bog v taki obleki. Toda ženske so bile drugačnega mnenja in so začele proti dotičnemu duhovniku revolirati. Ne glede na to prepričanje je bila in ostane v vseh zadevah mode ženska volja močnejša od vsake druge volje.

Vpliv mode

Švica je vsako leto polna gostov, pripadajočih raznim narodnostim in deželam. Domačini jih gledajo in opazujejo njih zlasti ženske, ki se potem razgovarjajo, kako so oblečene tuje gospe in gospodine. Moda ima, kakor znano, velik vpliv in se prime vseh slojev. Moda ozkih klobukov dolgo časa ni ugajala, toda ko so Švicarke vidle, da imajo skoraj vse angleške, nemške in ameriške gospe ozke klobuke in ostrizne lase, so končno tudi one pričele opuščati svojo staro modo in kupile so si ozke klobuke, lase pa so si dale lepo postriči po novi modi. To v času, ko se v Ameriki že pričnjo boji proti ostriznim lasem in proti malemu klobučku.

Kakor povsod, tako so se tudi v Švici vzpodbujale ženske med seboj, da naj se oprimejo nove mode in da je grdo hoditi okoli s starimi pokrivali in dolgimi lasmi. Moda je vlekla in dala je bilo s strani moških in je še veliko odpora, je vendar zmagała moda. Hudo pa se je godilo pri tem neki nemški gospe. Silno si je želela biti novomodna in neki dan si je vzela pozum, pa je šla k brivcu. Ki ji je glavo lepo postrizel. Prišla je vsa vesela domov in se ponosno gibala po svojem stanovanju. Prišel je pa tudi mož, ki je kar ostrmel, ko je zagledal, kako ima žena postrizene lase, da se nosi sedaj povsem novodobno, kakor kaka mlada gospodična. Prijela ga je velika jeza, znesel se je najprvo doma nad ženo, da se je razvil pod ostriznimi lasmi velikanski jok in stok, potem pa je razražljani mož šel nad brivca. Ves srdit je udril v njegov lokal, ga pograbil za vrat in vlekel na cesto, tam pa ga je tako pretepel, da so morali reževe odpeljati v bolnico. Nato so se sešli damski brivci, ki imajo svojo zvezo, na izredno sejo in sklenili so, da razstavijo v svojih izložnih oknih svari: da se ne odrežejo lasje nobeni poročeni ženski, ako se ne predstavi s pismenim dovoljenjem moža.

To in ono

Žena v kmetijstvu

Žena je v kmetijstvu sotrudnica svojega moža mnogo bolj, kakor v vseh drugih poklicih. Žena dela na polju, v hlevu, v kuhinji, hodi na trg prodajati in kupovati in ko mož udobno kadi svojo pipo, ima še vedno polne roke dela. Ako kmetica umre, se čestokrat dogodi, da začne domačija propadati. Ako umre kateri, si vdova zna navadno pomagati, baš zato, ker zna vse in ker je povsod sodelovala. Pozna tudi vsa avilna sredstva in postreže bolnika, skratka povsod in vedno je delavna in ne praviči si praznika. Zato klobuk z glave pred tako, pogostoma prežgoda ostarelo in slonjeno kmetko ženo, ker ona je ponos naroda. Ugled kmetice se mora pospeševati. Kmetica mora vedeti in se v polni meri tudi zavdati tega, da je gospodarska opora države. Ako to va, dela z veseljem in ne le iz sile in potrebe. Po deželi je tuintam še mnogo dobrega družinskega življenja. Ako pa bi kmetica ne imela več veselja s svojim stanom, bi se to življenje zlomilo.

Kakor dobiva kmet iz kmetijskih šol in društven korist in pobudo, tako se mora dati tudi kmetici vzpodbujanja in veselja do zemljskega dela. Tudi ona potrebuje nadaljnega izobraževanja v korist posestva. — V Moudounu v Švici imajo društvo kmetijskih žensk, katero vodi gospa Gilladet. Nekaj časa so društvo gledali po strani, sedaj pa ugodno uspeva. Skrbni za pouk kmetijskih žensk in za razpečevanje pridelkov. V zadnjih 20 letih je upadlo prebivalstvo na deželi v Švici za 12,1%, v posamnih krajih za 30%. Pred vojno se je mislilo v glavnem na industrializacijo dežele in premalo na samobrambo. Sedaj pa se je pričela zopet upoštevati vrednost kmetijstva in kaže se smisel za nospoševanje istega potom šol in društev. Današnje potrebe silijo deželo na tako delo. V Franciji zahtevajo odlični možje kmetijske zavode za ženske, ki se vabijo na udeležbo pri kmetijskih društvih. Tudi Belgija je spoznala vrednost žene v kmetijstvu. V Švici pričakujejo od nove pohude za povzdigo kmetijstva potom ženske najboljše uspehov. Ta izvajanja so izvezta iz predavanja gospe Gilladet - Randin s kongresa švicarskega združenja ženskih društev. Vzpodbudna so tudi za slovenske kmetke žene in dekleta. Slednja preveč gleda po modi in premalo mislijo na kmetijstvo in gospodinjstvo. Zelo mnogo je takih. Kratko krilo je slabo znamenje za slovensko kmetko dekle.

Zamudniki!

Danes zadnji dan 20% popust!
Velja samo še do 6. ure zvečer.

Drago Schwab - Ljubljana

To je naša vojska!

(K divizijskim manevrom na Meriški.)

Pred dnevi je naš list kratko poročal o divizijskih manevrih v okolici Cerknice na Notranjskem odnošno o povratku vojnih enic dravske divizije z manevrov, ki so neprestano trajali od 16. avgusta do 6. oktobra t. l. Prijatelj našega lista iz Begunj pri Cerknici nam sedaj poroča nekatere zanimivosti o strogi, pravi špartanski disciplini in o vzornem redu, ki vlada v naši vojski. Poročilo objavljamo, da tudi širša javnost spozna, kako visoko ceni naš priprosti narod svojo jugoslovensko armado, na katero postaja ponosen, čeprav so mnogi elementi, ki naj bi narod počevali in vzgajali v državnem duhu, se nedavno javno hujskali proti Srbom in vojski. Poročilo navaja:

Mislím, da govorim iz srca vseh Meriševcev, če javno pohvalim našo vojsko in ji izrečem potem našega lista najskrajnejše spoštovanje in priznanje. Meriška, to je kraško-gozdna planota med Cerknico, Borovnico in Blokami, je bila od nekdaj, že za rajske Avstrije teren za razne manevre v večjem ali manjšem obsegu. Tu je avstrijska vojaška uprava zgradila tudi veliko strelišče, sprva samo za poho, pozneje tudi za artiljerijo, Avstrijsko vojaštvo, po večini Nemci in drugi, so bili prebivalstvu prava nadloga. Vse so ponosnili, povajali in poškovali. Sadno drevje na vrtovih je bilo vedno vse porobkano in v kračeno. Skednji in hlevi vedno poškovali. Še večja nadloga pa so bili avstrijski oficirji in generali, ki so zahtevali povsod od kmetijskih ljudi najudobnejše postelje in sobe.

Po prevratu so bili lete provakrat zopet na Meriški veliki manevri. Pokazali so velikanski kontrast med nekdanjo avstrijsko soldatesko in našo prav špartansko vzgojeno, a obenem visoko stoječo vojsko. Klubuk doli pred našimi milostnimi vojniki! Spoštovanje našim Makedoncem!

Vojne edince: pehota, artiljerija, strojni oddelki in tehnične čete so zasedle meriško planoto po točno izdelanem načrtu, kakor v pravem slučaju vojne. Vaščani sploh ne bi čutili, da se nahajajo med njimi vojaki, če ne bi slišali dnevnega ostrega streljanja. Vojaki se niso nastanili, kakor nekdaj avstrijska soldateska, po čednih kolozih in hlevih, oziroma po hišah, marveč v bližini vasi po postavili na primernih skritih mestih šotore ter ves čas manevrov bivali na prostem. V šotorih sta vladala najvzornejši red in najstrožja disciplina. Nikjer ni bilo čuti nikakih izredov. Vojštvo je trezno in z vno izvrševalo vojne operacije. Bilo je lepo videti, kako je vse delovalo strumno, disciplinirano in eksaktno. Že to življenje vojaštva pod šotori je napravilo na prebivalstvo najboljše vtis. Noben kmet se ni pritožil, da bi mu kak vojak povzročil najmanjšo škodo na polju, na drevju ali kje drugod. Avstrijsko vojaštvo se je navadno zbiralo po gostilnah ter popivalo tako, daje prišlo večkrat tudi do pre-

tepoz. Naši jugoslovenski vojaki pa so bili ves čas trezni in le redko koga je bilo opaziti v gostilni.

Se ugodnejši vtis pa je napravila na prebivalstvo okolnost, da je sam divizijski komandant, general Stojanović bival in prenočeval pod šotorom. Naravno, da tudi vsi oficirji.

Večkrat so se vršili manevri z ostrim streljanjem. Razvijale so se prave bitke. Vse je opiralo kakor v vojni. Bil so res manevri, ne pa igranje z oročjem, kakor je bilo to običajno v Avstriji, ko se je šla tako slavna avstrijska armada »sovražnik«. Artiljerija in pehota se je vodila v vsakovrstnih pozicijah za ofenzivo in defenzivo. Inscenirali so napade, dalje zaporni ogenj s poljsko in gorsko artiljerijo, kakor tudi bombni ogenj. S Slivnice na eni strani in z Vinega vrha na drugi je naša artiljerija koncentrirala neki dan silovit zaporni ogenj. Artiljerija je streljala z granatami. Občnem so se pridružile temu ognju strojnice in pehota. Artiljerija je streljala izborno in precizno. Naravno, da ves čas manevrov ni bilo gotov čas dovoljeno gibanje prebivalstva od vasi do vasi ednočasno delo na polju in v gozdu. Čeprav je bilo gotove dni silovito streljanje, je treba omeniti, da ni bilo večjih, drugače pri takih manevrih običajnih nesreč. Le neki vojak, ki je stal na straži v gozdu, je bil slučajno zadet od granatnega drbca.

Prebivalstvo je z občudovanjem sledilo manevrom in ne more prebraviti njihove eksaktnosti. Povsod se je slišal klic: »To je naša vojska! To je res prava vojska!«

Pripomniti moram še nek zanimiv slučaj. Župnik v Begunjah pri Cerknici, svojočasno nasprotnik naše armade in Srbov sploh, je javno s prične pohvalno vzgledno in trezno življenje našega vojaka, pozivajoč župljane, da sledje vzgledu srbskih vojakov. Dejal je med drugim: »Vzemite si za zgled te naše srbske brate, ki žive tako trezno in pošteno!« Gospod župnik je bil tudi zelo presenečen na dan svojega godu. Na predvečer mu je 16 vojakov broječa fanfara priridila po domače rečeno »ofrehte«. Gospod župnik se je vojakom ginenj zahvalil ter jih je tudi nagradil.

Ko so vojne edince zapustile Meriško, je bila splošna želja, da bi jih Meriškeci vsako leto z veseljem pozdravljali in sprejemali. Povsod je naša vojska zapustila najboljše dojem in pohvalo. Neki kmetič, star veterani, je radosten vzklíknil, ko so vojaki odhajali: »To je naša vojska!«

I. D.

Originalna naselbina siročadi

V rajsko plodni dolini Emek v Galiliji, nedaleč od kolonije Balfurja leži brez pretiravanja najinteresnejše mestce na svetu.

Oficijelno nosi ime Kfar Jeladin, kar pomeni naselbino dece ali dečjo vas, ker stanuje tamkaj samo deca. V celi vasi s tristo prebivalci so samo trije odrasli: zdravnik, ekonom in pedagog. Vse ostalo je deca od 5 do 16 let. Turisti prav redko obiskujejo mestce, ker bi morali odgovorjati na vsa mogoča vprašanja njenih prebivalcev. Pedagog pripoveduje o naselbini sledeče:

Tu ne poznamo besede siromak in deca ne sme sploh spoznati tega pojma. Mi ustvarjamo malo republiko, veliko dečjo družino. Tu v Novi Palestini hočemo postaviti vzor instituciji siročadi na novem socialnem temelju ter rešujemo in vzgojamo siročad na drug način kakor na zapadu. Spoznali smo, da ni grškega načina dobrotelosti, kakor usmiljenje, ki se prakticira na zapadu. Tam obstojajo sirotišnice, dečja taborišča, v katerih se siroti deči venomer dopoveduje, da je siromašna. Ti živijo od tuje milosti. Nesrečno dečo oblačijo povrh tega še v uniforme, da svet že od daleč vidi, kako se približujejo sirote brez staršev in brez par. S tako dobrotelostjo brez srca je treba nehati! Naša deca se vliva z vseh krajev sveta in mi se trudimo, da nikdar ne misli, da je uboga in siromašna. Naša deca ne sme občutiti, da živi od tuje milosti. Na ta način vzgojimo deca samozavest z zdravimi, močnimi dušami.

Jeladin je pravcata država liliputanc. Deca ne zapravlja časa z igranjem, nego se trudi, da vodi in oživi pravo delovno kolonijo. Na velikih poljih zori žito, traktor pa upravlja komaj petnaestletni deček kot najstarejši mašinski strokovnjak. Člonisti iz Južne Afrike, ki pošiljejo koloniji po 5000 funtov mesečno, so ji poklonili najmoderneje stroje v posebni velikosti za dečo rast in velikost.

Komaj štirinajstletni, močno zagoreli deček raportira: »Letos bomo imeli prihično ugodno letino. Posebno dobro je uspel jecmen. Prihedejo leto bomo sadili tekak.« Dečko vrši dolžnosti nadzornika poljedelskih strojev in si je tako izpopolnil strokovno znanje, da je njegova marljivost znana daleč naokoli med pravimi odraslimi klonisti. Petnajstletna devojka nadzira hlevne molzne živine. V hlevu ne pušča oseba, ki ni zaposlena pri živini. Pravi: »Ne dovoljujem, da tuici zanašajo v hleve bolezní. Samo skozi vrata se lahko vidi štri zdrave in lepe devojke, kako molzejo hollandske krave. Dečki so ponosni na muje.

Ker poseduje vsak »državljan« poleg skupne posesti še posebno parcelico za delo v vrtu, se na ta način bodri ambicija. Medsebojno tekmovanje se razvija iz stalne razstave v leseni hišici, kjer so razstavljeni najboljše vzorci cvetk, medu, sadja in najmlajševše kokiši, ki nesejo največ jajc.

Pred občinsko hišo je tabla za objave »službenega značaja«. Dečja naselbina si je uzakonila gotove predpise, po katerih žive strogo in brez izjem. Vse pravice in dolžnosti so točno ugotovljene in zabeležene. Samo o tem obstoja še dvom: s katerim letom začne volilna pravica pri dečkih in deklkah? Neki revolucionarji so ho-

teli priznati dečji petih let zborovalno pravico. Ostalo je končno pri tem, da začneja pasivna volilna pravica z 10 let, aktivna pa s 6. Ti »državljaní« volijo občinski zastop iz sedmorice članov. Občinski zastop odreja dela in sklepa pogodbe. Vsako dete ima parcelo, ki ga mora s svojo obdelavati. Kdor si izposodi od občine zemljo, mora kuhinji oddajati najemnino v naravnih oblikah.

Na posebni tabeli nabijajo »organi za javni red in varnost« svoje objave. Prepri priredijo pred redna sodišča. Sodišča in občinski zastopi zasedajo pod nadzorstvom enega groj imenovanih odraslih voditeljev občine.

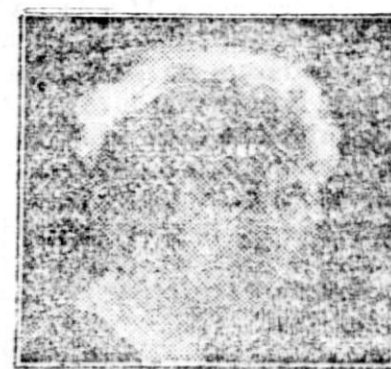
V naselbini obstojajo tudi »javne institucije«: gledališče, igrišče, na katerem deca marljivo trenira, zlasti pred tekami s prijateljskimi nogometnimi moštvi iz bližnjih vasi, na pr. z moštvom sosednega, tudi dečjega kraja Sunem, ki je namenjen arabski deči. Naselbini živita v medsebojnem prijateljski. V Jeladinu obstoja poseben kmetič, ki pobja analitizem. Ta komite uvaja nepismeno arabsko dečo Sunema v tajnosti številki in črke.

Državljaní Jeladina se bavijo vsak dan štiri ure z izključno praktičnimi predmeti. Pri tem uporabljajo samo praktična sredstva, bodisi v gozdu, na polju ali pa v zoprti šolski dvorani. Doma napisani sestavki se čitajo pred celimi razredi. Štiri ure dnevno pa je treba delati po vrstovih in na poljih. Starčji delajo tudi preko tega časa.

Najinteresnejše in najvažnejše pa je to, da so prebivalci tega mesteca sama — deca. Čista, prava, vesela in rajajoča deca! Takoj zapazimo, da niso odrasli. Resnost življenja je izpremenila v igro.

Za vsako dete velja osnovni princip, da smatra tudi v poznejšem življenju svoje selee kot svoj rojstni dom. Deca lahko izstopi iz naselbine, kadar hoče, ima pa pravico, da se vanjo tudi vrača, kadar hoče. To traja tako dolgo, dokler deca ni sposobna, da samostojno vstopi v življenje.

Tako je dečje selo. Silajno uspeši pedagoški eksperiment je obenem tudi primer proti delovanju običajnih dobrotelnih društev na zapadu, ki z eno roko tarejo detetu solze z oči, z ružo roko pa zapirajo dečjo dušo in telo v šablonske kasarne dobrotelnosti!

Recept filmske zvezde PEARL WHITE

Če hočete odstraniti grde in nepotrebne dlake, namažite mesto s tanko plastjo pomade »TAKY« in pustite pet minut, da se suši. Po tem času izmijte s hladno vodo — in to je vse. Očarati Vas hoče ta uspeh in bodete za vedno osvobodjeni brčanja, katero je nevarno in češče povzroča mazole, a dlaka še hujše raste. Ravno tako Vam je nepotrebno se posluževati raznih depilatorov s neprijetnim vonjem.

Z neškodljivim in štedljivim »Takyjem« ste osvobodjeni rasti dlak za vedno.

To je edino sredstvo, katero me je očaralo.

Paul White

Čuvajte se slabih imitacij!

Generalno zastopstvo za celo Jugoslavijo in razposiljalnica: Mirić & Komp., Beograd, Kralja Milana 44, telefon 18-69.

* Rad'o na farmah v Ameri

centi- poljedelskega departementa je sedaj čez 550.000 farm v Združenih državah opremljenih z rad'ofonom (brezžičnim telefonom). Po centvi lanskega leta je bilo 365.000 farm z radioaparati, leta 1923 pa le 145.000 farm. Iz tega je razvidno, kako raba radiofona raste od dneva do dneva. Rastočo popularnost radiofona na farmah je pripisati okolščini, da radio nudi farmerju priliko za vsakdanje informacije o trgu, vremenu in poljedelskih razmerah, pa tudi splošno izobrazbo in zabavo. Poročila pravijo, da se farmerji odločijo za nakup radioaparata v prvi vrsti radi tržnih in vremenskih poročil.

* Materinske pokojnine v Michiganu v Ameriki. Število mater v državi Michigan, ki dobivajo podporo za vzdrževanje svojih otrok, znaša letos 50% več kot leta 1915. ki je bilo prvo leto, ko je bil uveden zakon o materinskih pokojninah (mother's pension). Število vdov, zanuženih žen, neporočenih mater in drugih, ki so bile tekom lanskega leta deležne te podpore, je znašalo 1863; podpore so se nanašale na 5283 otrok. Vsega skupaj je bilo izplačanih dolarjev 741.656 na teh podporah, ki niso nikakoli milijuna, marveč do katerih imajo take matere pravico.

* Iz Eo-lira v Tokio v petih dneh. Nemški Aero - Lloyd je sklenil vrniti Japoncem poset prihodnje leto s polotom, ki bo obenem poskus za redno zračno zvezo Berlin - Moskva - Peking - Tokio. Upajo, da bodo mogli 10.000 km dolgo progo z 20 postajami izvršiti tem petih dni.

* Zakaj so žene lepše od moških. Neki angleški zdravnik priobčuje rezultate svojih preiskav, zakaj so žene lepše od moških. Pravi, da je glavni vzrok ta, da ima ženskmaj fizičnih naporov, dočim se mora moški truditi z resnim študijem in prenapet intelektualno delo vpliva škodljivo glede na pote telesa. Da podpre svoje tezo, navaja angleški sadravniki nastopni tipični slučaj: V angleški Indiji živi rod Zarov, v katerem opravljajo vsa dela, ki drugod pripadajo moškim, ženske. Vso upravo imajo v rokah ženske, vse javno delo, možje pa skoro samo počivajo. Rezultat je ta, da so moški rodu Zarov zelo leni, ženske pa zelo grde.

Dr. Ivana Šusteršiča zadnja pot

Ni bil pompoznen, toda tembolj markanten in dostojen je bil večer popoldne pogreb nekdanjega voditelja SLS dr. Ivana Šusteršiča. Zadnji glavar vojvodine Kranjske je nastopil svojo zadnjo pot. Pred hišo žalosti na Miklošičevi cesti in na Mariji-nem trgu se je zbrala množica občanov, da izkažejo zadnjo čast pokojniku. Pevci so zapeli pred hišo »Ušlihi naše, na kar je frančiškanski pater dr. Gvidon Rant ob številni asistenci opravil cerkvene pogrebnе molitve, izpred pokojnikovega doma so odnesli krsto v frančiškansko cerkev, kamor je pokojnik redno vsak dan zahajal, in je bilo tu opravljeno opelo. Nato se je od frančiškanske cerkve razvil veličasten sprevod, ki so ga otvorile sirote iz Marijanišča in Lichtenurnovega zavoda. Člani Prometne zveze, zlasti uslužbenci cestne ljubljanske železnice so se edini izmed vseh mnogostevilnih organizacij SLS udeležili oficijelno in v lepem številu pogreba. Pred mrtvaškim vozom je vozil voz z venci, ki so jih poklonili pokojnikovi prijatelji in zvesti pristaši ter razni zavodi. Med drugimi je bilo opaziti venec Komisije za upravo bivše vojvodine Kranjske, venec dr. Valentina Krišperja z napisom: »Dobra vaša dela naj v vam svetlojo v večnosti!«, dalje venec Ljudske posojilnice, katero ustanovitelj je bil pokojnik, Prometne banke, odveta dr. Pegana, Galletove rodbi-

ne, Pollakove rodbe in drugi. Čeprav oficijelna SLS ni aktivno sodelovala pri pogrebu, je bila udeležba zelo častna. Spreveda so se udeležili kot zastopnik odsotnega velikega svetnika dr. Dvornik Kremenšek, podpredsednik viš. dež. sodišča dvorni svetnik Gabnik s podpredsednikom dvor. svet. dr. Rogina, min. na raz. in narodni posl. dr. Gregor Žerjav, bivši dež. poslanec in dež. odbornik, zadnji namestnik dež. glavarja dr. Karel Triller, predsednik ljubljanske kreditne banke in odbornik »Narodne banke«, bivši deželni glavar Fran Šuklje, pokrajinski namestnik v pok. in poslanik Ivan Hribar, predsednik »Trg. in obrtne zbornice« Ivan Knez, bivši predsednik dež. vlade dr. Brejč, člani gerentskega sveta dr. Dinčič, Anton Likozar in Josip Turk, skoraj vsi bivši deželni poslanci, kakor Dimnik, Fran Drobnič. Dr. Šusteršiču zvesta duhovščina, osobito z dežele je izkazala pokojniku v lepem številu zadnjo čast, tako so spremlili pokojnika župnik Piber iz Senčurja pri Kranju, dekan A. Koblar iz Kranja, dekan Lavrenčič iz Kamnika, župnik Bernik iz Domžal, župnik A. Škrbec iz Trzinca, župnik Štrajher iz Borovnice, prof. Perne in prof. Breznik iz škofskih zavodov, dalje šentjakobski župnik Barle in šentpeterski župnik Janko Petrič. Stolni kapitelj so zastop-

pali kanoniki dr. Šiška, dr. Opeka, dr. Lesar in dr. Svetina, končno prior nemškega viteškega reda p. Valerijan Učak ter profesorja teološke fakultete dr. Aleš in dr. France Ušeničnik.

Omeniti je treba, da so pokojnika spremlili v velikem številu stanovski tovariši. Odvetniki s senjorjem predsednikom odvetniške zbornice dr. Danilo Majaronom na čelu in notarji na čelu s predsednikom Aleksandrom Hudovernikom ter mnogostevilni ljubljanski meščani. Po ulicah koder se je sprevod pomikal, se je zbiralo veliko število občinstva. Sprevod je šel mimo stolnice, čez Kriev trg, Kopitarjevo ulico, dalje v smeri proti pokopališču k Sv. Križu.

Pevci pod vodstvom pevovodje dr. Kl. moca so pri železniškem mostu na Martini cesti zapeli zadnji pozdrav žalostinko »Blagor mu!«

Na pokopališču pred grobnico se je, ko je izvenel »requiescat in pace«, poslovil v imenu vseh sotrudnikov in prijateljev od pokojnika župnik in bivši deželni poslanec Ivan Piber. Njegov govor je prihajal iz srca potonjaka. Župnik Piber je govoril mirno in v lepih besedah o častni pokojnikovi vrline. Pokojnika so odlikovale ljubezen do vztrajnega dela, trdna vera, bister um, samozavest in železna odločnost. S posebnim naglasom je župnik omenil: »Dragi dr. Ivan Šusteršič! Tvoje roke so ostale čiste, čiste vse življenje! Bil si naš vodnik, diplomat, politik in narodni gospodar in si dvignil naš narod, da sedaj živi ugled tudi na

zunaj, zlasti med Slovani. Izročamo Te materi zemlji, mili domovini brez bogastva! Odšel si v prognanstvo. Ko smo Te obiskali v prognanstvu, kako si lepo govoril o naši državi in narodnem edinstvu. Dejal si nam: »Kar je rojeno, mora trpeti. Okusil sem Ho-zano, sedaj doživljam tudi veliki petek.« Da doživel si veliki petek trpljenja in mi Tvoji prijatelji s Teboj. Mi hočemo zvesti! Ljeto Tvoje delo, Tebi ostanemo zvesti! Narod Te nikdar ne pozabi!«

Bivši deželni poslanec Fran Drobnič iz Nove vasi pri Blokah se je v priprostitih besedah ločil od pokojnika. V imenu kmet-skega prebivalstva je izročil zadnje pozdrave. Preprosto je Fran Drobnič očitel vsa dela pokojnika, ki jih je storil za kmeta. Spomin na pokojnika ostane med kmeti vedno živ. Ne bo postavljen kak velik spomenik, toda postavil si je pokojnik spomenik med vsemi kmeti v saki vasi, ti spomeniki bodo govorili vedno o pokojniku. Mir in pokoj dr. Ivanu Šusteršiču!

Julijska krajina

—j Bandit Collarich pred porotnim sodiščem. Predsednik porotne razprave je navedel imena družbe, ki se je leta 1923. organizirala v svrhu izvrševanja deliktov pod Collarichevim vodstvom. Bil jih je 16. Collarich pravi, da se ne more govoriti haš o organizaciji in o stalni družbi. V slučajih potrebe pa je formiral bando za posebne slučaje. V dvorani vidi obtožence, katerih

niti ne pozna. Na predsednikovo vprašanje, ali se je ustanovila v Pulji družba z zločin-skimi nameni, ki se je imenovala »Drappi-nerie«, odgovarja, da ne izpove nič in da se sklicuje na svoje izjave v preiskavi. Morda da odgovori pozneje ali pa sploh ne. Collarichevi soobtoženci izjavljajo po vrsti, da niso bili člani nikake družbe z imenom »Drappi nerie« (drappi), da ostraši javnost in oblast. Collarich priznava, da je on organiziral rope in tatvine. Ko je bil Collarich v Trstu v zaporu v ulici Coroneo, si je napravil načrt, da bi zbežal od tam. Hotel je razstreliti del zaporov z bombo. Collarich je med drugim glede Jurmanove izjave, da jo je v resnici ljubil. Jurmanova pravi, da ni vedela, s kakim denarjem so bili kupljeni uhani, katere ji je dal Collarich; ako bi oila vedela, da se drži onega denarja kri, bi si bila premislila sprejeti tak dar. Prič je povabiljenih 150. Značilno za istrske razmere je to, da se varnostna oblast boji prijateljev roparja Collaricha, katerih je baie mnogo in so pripravljali poskusiti, da ga iztrgajo iz roke pravice še tekom razprave. Zato je število orožnikov za varstvo pri razpravi že podvojeno. Collarichev branitelj dr. Matosel - Loriani je znova predlagal psihiatrsko preiskavo ali sodni dvor jo je zopet odklonil.

Proti odebelelosti deluje s kolosalnim uspehom samo **VILFANOV ČAJ** — Dobiva se v vseh lekarnah in drogerijah. — Proizvajal: Kem. pharm. laboratorij **Dr. D. VILFAN**, ZAGREB, ILICA 204

Mali oglasi, ki služijo v posredovalno in socialno namenu občinskega, vsake beseda 50 nov. Najmanjši znesek Din 5.

MALI OGLASI

Zemlja, donosovanje ter oglašje strogo trgovskega značaja, vsaka beseda Din 1. Najmanjši znesek Din 10

Službe

Absolvent

trgovske šole, zmožen srbsko-slovenskega, slovenskega in nekoliko nemškega jezika v govoru in pisavi, dleber strojeopise — isče službo. — Naslov pove uprava »Sl. Naroda«, 3799

Čevljarški pomočnik

starejša moč, priden in zanesljiv — isče stalno službo. — Dopisi pod »Pomočnik/3741« na upr. »Slov. Naroda«.

G. uz

Ljubljana, Gosposka ulica 4/I. — Obl. konc. čez 35 let obstoječi strokovni posredovalni zavod — priporoča boljše in cenovno ugodnejše (tudi prične začetnice) za tu in izven Ljubljane. — Za zunanja sporočila prosim priložite znamke. 3797

L. Oblak v Ilirski Bistrici, Italija — isče

vrtnarja, kateri bi se razumel tudi v sadjarje in čebeloreji. Hraja in stanovanje v hiši Plača po dogovoru. 3745

Odda se služba

z višjo trgovsko izobrazbo in znanjem tujih jezikov. — Prošnje s prepisu sprideval in navedbo referenc je poslati do 20. t. m. na Tourist's Office v Ljubljani. 3808

Mašinski majstor

upućen u električni pogon — traži se za tvornicu kmetijskih in izvoda u zapadnoj Hrvatskoj. — Pruža se stan v naravi. — Nastup službe odina. — Ponude sa placenim zahtevom imaju se priložiti pisme svjedocha. — Ponude na upravo »Sl. Naroda« pod »Mojster 3742«.

Trg. pomočnik

vojvodišne prost — isče službo v mešani stroki v mestu ali na deželi. — Ponudbe pod »Marjivca/3764« na upravo »Slov. Naroda«.

Strojeniska

začetnica, večša slovenskega, srbsko-slovenskega in nemškega jezika — isče službo. — Glede plače po dogovoru. — Dopisi pod »Strojeniska/3703« na upravo »Slov. Naroda«.

Gospodična

večša slovenskega, nemškega, italijanskega in deloma francoskega jezika v govoru in pisavi ter strojeopisa — isče službo. — Cenj. ponudbe pod »Marjivca/3769« na upravo »Slov. Naroda«.

Prodaja

Ku. klavir

»Bösendorfer« se. poceni prodaja. — Naslov pove uprava »Sl. Naroda«. 3787

Kuhinjska oprava

kompletna, dobro ohranjena ter železna postelja — naproday. — Ponudbe pod Kuhinja/3790 na upravo »Slov. Naroda«.

Večji kovčeg

prilagojen za potnika — se prodaja. — Dopisi pod »Kovčeg/3766« na upravo »Slov. Naroda«.

Harmonika

tirovstna, dvoglasna, skoraj nova — se prodaja. — Cena nizka. — Naslov pove uprava »Sl. Naroda«.

Proda se kamenit

nagrobni spomenik. — Poizve se: Šiška, Jernejeva ulica 41. 3809

Železna postelja

in nekaj drugega pohištva naproday. — Ponudbe pod »Pohištvo/3737« na upravo »Slov. Naroda«.

Klavir

dobro ohranjen — se razprodaja pomanjkanja prostora zelo ugodno prodaja. — Dopisi pod »Nizka cena/3749« na upravo »Slovenskega Naroda«.

Ku. m.

Lukova drva

vagonov množina — kupi Družba Ilirija, Ljubljana, Kralja Petra trg 8. 3807

Ježice!

Kupim vsako množino po najvišji dnevni ceni, francoski vagon. Ponudbe pod »Eksport/3707« na upravo »Slov. Naroda«.

Lokal

Isče se lokal

s stanovanjem za »L.« čavničarsko obrt. — Dopisi pod »Delavnica/3767« na upravo »Slov. Naroda«.

Stanovanje

2-3 sobe, kuhinje in priključni — isče mirna stran — v novi ali stari hiši. — Ponudbe pod »November 3763« na upravo »Slovenskega Naroda«.

Opremljeno sobo

lpo, svetlo, s posebnim vhodom, električno lučjo, v osrednjem mestu — isčem s 1. novembrom. — Ponudbe na naslov: *Raslo Pustoslemšek*, Knaflijeva ul. 5/L. 3860

Oporemljeno sobo

manjšo in čisto, s posebnim vhodom, tudi na periferiji — isče boljši zelo soliden gospod. — Ponudbe pod »Prijazna soba/3786« na upravo »Sl. Naroda«.

Lepa soba

se odda. — Poizve se: Cerkinov grad, Celovška cesta 28. 3803

Pouk

Arheološka!

Miss Farler prične s poukom 15. oktobra t. l. — Dvočakova ulica 3/III. 3752

Nemščino

poučuje gospa. — Ponudbe pod »Nemščina/3757« na upravo »Slovenskega Naroda«.

Pouk v klaviru

daje gospodična dvema učencema. — Dopisi pod »Pouk/3738« na upravo »Sl. v. Naroda«.

Posebna

Katera dama

bi posodila mlademu uradniku Din 5.000 Garancija obrestni po dogovoru. — Dopisi pod »Dobrosrčnost/3740« na upravo »Slov. Naroda«.

20.000 Din

posojila isče brezkonkurenčno podjetje za takoj proti popolni varnosti. — Dopisi pod »Visoke obresti/3725« na upravo »Sl. Naroda«.

Dopisovani

Posednikov sin, srednje starosti, prijetne znanosti, s 17.000 Din v gotovini, želi znanja v svrhu ženitve z gospodično ali vdovo, staro 20 do 30 let, katere ima lastno posestvo ali drugo premoženje, po možnosti siviljo. — Cenj. ponudbe pod »Odkritost/3753« na upravo »Sl. Naroda«.

Kl. buček

okusen in moderen napravim iz šala, svilene bluze ali krila za 80 Din. Sprejemam tudi filoklo-bike v moderniziranje. Cena nizka. — Postrežba točna. — Se priporočam. J. Stemberger-Reš, Ljubljana, Dunajska cesta 9. 3788

Slike za legitimacije

izdeluje najhitreje fotograf HUGON HIBER, Ljubljana, Valvazorjev trg. 167/L

IV. BRUNČIČ & E. REBERNIK

pleškarja in tiskarja Ljubljana, Karel Kotnikova ulica (baraka za Ledino) se priporočata cenj. občinstvu. — Cene zmerno, postrežba točna. Triletna garancija. 161/L

Nove francis turbine

fabrikat Hassmann i Sin. 3 do 5 mtr. vodni pad, konsum vode 5 mtr.³ po sekundi. — Koristen usreh. 150 HP, težina cca 13 800 kg, prodaje se uz povoljno cenu. Pobljže informacije daje: 3798

Bardoš i Brachfeld, Novi Sad,

Najnovejši epohalni izum, petrolejska pištna svetiljka

»AIDA« z Avrovo žarnico

200-500 sveč moči.

Krasna bela luč. Neznatna poraba petroleja. Svele kakor elektrika! »AIDA«

se rabi za razsvetljavo prodalnic, uradov, gostilnic, šol, cerkev, dvorišč, vrtov itd. »AIDA« je prikladna za najmanjše in največje prostore. — Zahtevajte prospekt! Glavno skladišče za SHS ima elektrotehnična firma

ŠVARC i drug

ZAGREB, Preradovičeva ulica 1 — Isčemo zaupne zastopnike. — Zahtevajte takoj prospekt! — 157-L

Glomane

v blagu Din 850.—, afrik modroci Din 250.— in vse tapetniške izdelke, solidno in najceneje — dobavlja Rudolf Sever, Ljubljana, Gosposvetska cesta 6 (v hiši mesarja Slamiča). 194/L

Kl. buček

okusen in moderen napravim iz šala, svilene bluze ali krila za 80 Din. Sprejemam tudi filoklo-bike v moderniziranje. Cena nizka. — Postrežba točna. — Se priporočam. J. Stemberger-Reš, Ljubljana, Dunajska cesta 9. 3788

Slike za legitimacije

izdeluje najhitreje fotograf HUGON HIBER, Ljubljana, Valvazorjev trg. 167/L

Auto fiat 501

- Spinto - 3805

športni luksuzni, v jako dobrem stanju se pod ugodnimi pogoji PRODA. — Najcenejša pojasnila in ogled: HOTEL SLON, R. Kund 6, Ljubljana

Najcenejše kupite samo pri

Josip Petelincu

Volno, trikotažo, ro-kavice, nogavice, nahrbtnike za šolarje in turiste, potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje NA VELIKO IN MALO Ljubljana 138-L (blizu Prešernovega spomenika ob vodi)

Inserirate v »Slov. Narodu«!

TA JE PRAVA

IZ KATERE SE NAPRAVI DOBRA KOLINSKA KAVA.

KOLINSKA KAVA

BRACA FISCHER D. D.

ZAGREB, Pantovčak 1 b

Interesenti za riavo in belo kotenino

se opozarajo, da dobe isto najboljšo kakovost iz znanih konkurenčnih tovarn vsako množino pri trdki

FRANC GROBATE d. z o. z. Kranj 145 L MANUFATURA NA DEBELO IN DROBNO.

Sanatorij dr. R. Szegő

Draviljenje z utrjevanjem in učvrstevanjem, Naiprijetnejše bivanje za rodbine. Otroci od 7. let naprej tudi brez spremstva. Nudi otrokom vso naslodo obrežne kopeli, staršem popolno pomirjenje, 69 T

Velika prodaja dam-skih plaščev!

Trpežni športni Din 400, modni šev-tro Din 550, Velour la Din 600, Ve-lour la la Din 720, gladki sukneni Din 800, fini modno sukneni Din 900.

Modeli

Velour z »Biberette« kožo 1020, mod-no suknjo z »Electric« 1330, Eskimo Velour s Panterkanin 1650, najnovejši modeli s Chinchilla Opusom 2600 do 3000 v veletrgovini R. Stermecki, Celje štev. 21. — Ceniki zastoj! Vask kuno dobi darovnico!

15 letno jamstvo

najpopolnejši STOEWER šil-valni stroji s pogreznjivim transporterjem (grabeljic) z enostavnim premikom je pripravljen za štopanje, vezenje ali šivanje

LUD. BARAGA

LJUBLJANA Sebeburgova ulica 6/L. 1167 Telefon št. 980

Krcne zile

si zavarujte s pat. ANTIVARIX obvezo. — Cena: 150 Din

Naročila: M. BARTL, Stritarjeva ulica 2

Poskusite tudi Vi srečo, kupite en komad

Zlatorog

terpentinovega mila, perite z njim in prepričajte se o njegovi izvanredni kakovosti. Morda boste tudi Vi našli zlatnik!

Zlatorog

terpentinovega mila, katero je vsled čudovitega uspeha pri pranju in velikih izdatnostih splošno priljubljeno!

Zlatorog terpentinovo milo

se izdeluje iz najboljših surovin z dodatkom terpentina, je torej tudi za najčistejšo perilo popolnoma neškodljivo!

Zlatorog terpentinovo milo

je najboljšo, najdragocenejše, zlata vredno!

Da to simboliziramo in vzbudimo tudi v najširših krogih zanimanje za to neprekosljivo milo, se vpreša od 1. avgusta t. l. v vsaki tisoči komad 10-frankovni zlatnik, kateri se pojavi pri vporabi mila. Dosedaj se je našlo že mnogo zlatnikov!

Zlatorog

terpentinovega mila, perite z njim in prepričajte se o njegovi izvanredni kakovosti. Morda boste tudi Vi našli zlatnik!

Zlatorog

terpentinovega mila, katero je vsled čudovitega uspeha pri pranju in velikih izdatnostih splošno priljubljeno!

Zlatorog terpentinovo milo

se izdeluje iz najboljših surovin z dodatkom terpentina, je torej tudi za najčistejšo perilo popolnoma neškodljivo!

Zlatorog terpentinovo milo

je najboljšo, najdragocenejše, zlata vredno!

Da to simboliziramo in vzbudimo tudi v najširših krogih zanimanje za to neprekosljivo milo, se vpreša od 1. avgusta t. l. v vsaki tisoči komad 10-frankovni zlatnik, kateri se pojavi pri vporabi mila. Dosedaj se je našlo že mnogo zlatnikov!

Zlatorog

terpentinovega mila, perite z njim in prepričajte se o njegovi izvanredni kakovosti. Morda boste tudi Vi našli zlatnik!

Zlatorog

terpentinovega mila, katero je vsled čudovitega uspeha pri pranju in velikih izdatnostih splošno priljubljeno!

Zlatorog terpentinovo milo

se izdeluje iz najboljših surovin z dodatkom terpentina, je torej tudi za najčistejšo perilo popolnoma neškodljivo!

Zlatorog terpentinovo milo

je najboljšo, najdragocenejše, zlata vredno!

Da to simboliziramo in vzbudimo tudi v najširših krogih zanimanje za to neprekosljivo milo, se vpreša od 1. avgusta t. l. v vs

Dnevni koncerti:

V kavarni od 5 do 1/2 1 ure ponoči.

V kleti 6 12

V restavraciji 7 12

Ob nedeljah in praznikih zajutrkovalni koncert v restavraciji. — Popoldanski koncert ob 5. uri.

DAMSKA KAPELA

RESTAVRACIJI „ZVEZDA“.

Točna in solidna postrežba.
Prvovrstno vino, gorka in mrzla jedila.
Se priporočata Fran in Roza Krapež.

TRI
za namakanje
Zlatorog terpeninovo
milo
za izpiranje

**VESELJE IN ZADOVOLJNOST
IZRAŽA OBRAZ GOSPODINJE**

katera uporablja za namakanje
perila TRI, za izpiranje
ZLATOROG terpeninovo milo

TRI je produkt nafte, zato tudi najfinejšemu
perilu popolnoma neškodljiva.

ZLATOROG terpeninovo milo je simboli
neprekosljive kakovosti

S TRI in ZLATOROG terpeninovima milom
oprano perilo je lepše kot novo, bleščeča belo
in ima prijeten vonj!

TRI
TRI-SODA stane malo,
nudi mnogo!
TVORNICI ZLATOROG MARIBOR

Najstarejša slovenska:

glekarska in ličarska
delavnica
Ivan Bricelj, Dunajska c. 10,
se priporoča izvršitev točno, cene
zmerne 1700

L. Mikuš
Ljubljana, Mestni trg 15
p. poročila svoje zbirke
deležkov in solčnih-
kov ter srebro, zlatu
polje.
Popravila se izvršijo točno in solidno

Teod. Korn, Ljubljana
Poljanska cesta št. 3.
kravec, stavbeni, galanterijski in okrasni
klesar, instalacije vedovodov.
Naprava strešnikov, kopalnice in klesane naprave
izdelovanje posod iz pločevine za
firnež, barvo, lak in med vsake
velikosti kakor tudi posod (škafle)
10 L za konzerve.

**ČAJNA ROČKA
rudeča**
osebne polne, aromatične,
čiste.
Indo-Ceylon
čajna mešanica najfinjših
izbir, pri lahki pomirjavi brez
pri, močnem z smetano priporo-
čljiva.

Nudimo 10 vagona nove kuruze u štoržu

vremeno suhe (zeitgenössisch trocken), dobavno do konca
oktobra, postavno vagon in postaja BUKOVICA (Slavonija).
Cena 100 kg Dinara 75. — Poštni in brzojavni naslov:
Scharf i Scheiber, Nova Bukovica (Slavonija)

Edino najboljši šivalni stroji
so le
Josip Petelinca
znamke GRITZNER, ADLER,
PHONIX za rodbino, obrt in
industrijo. — Posamezni deli za
stroje in kolese, Lamerz igle.
LJUBLJANA 164-L
blizu Prešernovega spomenika

Ako potrebujete sveže ali suhe vence, šopke
in aranžmaje, pokličite telefonsko številko

341

cvetličarna KORSIKA

Aleksandrova cesta

Naročila se pošiljajo na dom

187-L

ČAJ K. I. C. POPOFF

se zopet
dobi v
vseh bol-
jih trgo-
vinah

se zopet
dobi v
vseh bol-
jih trgo-
vinah

Gen. zastop: C. C. Latinač S. C., Zagreb, Vroška 46-a, telef. 2-73

Prometni zavod za premog d. d.
v Ljubljani
prodaja

22 L

premog

iz slovenskih premogovnikov

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah
premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi
za industrijska podjetja in razpečava na debelo
inozemski premog in koks

vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebnost prvo-
vrstni češkoskovaški in angleški koks za livarne in do-
mačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brkete

Naslov: Prometni zavod za premog d. d.
v Ljubljani, Miklošičeva cesta 15/L.

Mehanično umetno vezenje

zastorov, perila, oblek bluz, monogramov, fino belo
in barvasto entlanje, ažuriranje.

MATEK & MIKEŠ, Ljubljana, 18-L
DALMATINOVA 13

Vsled strokovnega znanja najinejša izvršitev in brezkonkurenčne
cene. Najcenejši in čisti predstavi ženskih ročnih del v narodnih in
modernih vzorcih ter lastnih originalih.

**Za večjo manufakturno trgovino se išče
mlad pomočnik**

Istotam se sprejme **BLAGAJNIČARKA**, katera bi ob
enem opravljala pisarniška dela. Pogoji: znanje stroje-
pisja, perfektne slovenske in nemške korespondence in
knjigovodstva. — Ponudbe na upravo Slov. Naroda pod
„Prodajalec in blagajničarka — 3759“.

**Damska konfekcija
in modni salon**

T. Kunc, Mestni trg,
Blagovi in svila v zalogi.
Najnižje cene! Prvovrstno delo!

I. Stjepušin

— **Sisak** —
preporuča
najbolje tambure, žice
partiture, škole
i ostale potreb-
štine za sva-
glazbela Odli-
kovan na pa-
ristoj izložbi. — Cjenici franko.

Sukno in velour za plašče

Doubl za površine sukna

Kamgarn in modal ševljot

za moške in ženske obleke in drugo manufakturno blago v veliki izbiri po
zanesljivi nizki ceni priporoča občnoznanu tvrdka

- R. MIKLAUC, „Pri škofu, Ljubljana -

Zunanjim naročnikom se dopušča vzorci na zahtevo
poštne preste.

Obvestilo
gospodinjam, šiviljam in obrtnikom.

Da zadostim številnim vprašanjem po dobrih in cenah šivalnih strojih, odločil sem
se poleg svoje že obstoječe trgovine na debelo v Ljubljani, Kolodvorska
ulica 3, dvorišče, za šivalne stroje, kolese in njih nado nestne dele otvoriti tudi
istotam posebni oddelček za za nadrobno prodajo za dobro znanih in
prihajljivih

— **šivalnih Köhler-strojev** —

Začel bom vedno z bogato izbiro šivalnih strojev vseh vrst za rodbinsko rabo
v najmodernejših opremljenih, kakor tudi za šivilje in obrtnike.
Kot dolgoletni poslovodja tvrdke Singer sem pridobil mnogovrstnih skušenj, zato
upam cenjene odjemalce zadovoljiti v vseh oziirih. Vabim torej vsakega, naj si pred na-
kupom šivalnega stroja ogleda mojo razstavo

V LJUBLJANI, Kolodvorska ulica št. 3, dvorišče
v kateri se nahajajo najmodernejše današnje opreme.

3586 Za prijazen obisk se priporoča **Iv. Auerhammer.**

**Sedamdeset - vrsnih -
krojačskih pomočnika**

traži krojačka dvorana **Herkules B. Kohn,**
Zagreb, Hatzova ulica 10.
Osobne ponude tijekom cijelog dana.

Mislite na jesen in zimo ter si oskrbite pravočasno
usnje za čevlje
iz stalne zaloge pitlingov, boksa, ševró, črne in
rjave kravine najboljšje kvalitete. — Cene
jako zmerne.

FRAN ERJAVEC zaloga lania in čev-
ljarskih potrebščin
Ljubljana, Stari trg 11-a 3773

Išče se poslopje

primerno za nastanitev kakih
150-200 mirnih umobolnih (hiralcev)

ker so zavodi za oskrbo umobolnih vsi prenapolnjeni.
Poslopje bi se vzelo v najem za dobo več let proti
posebni pogodbi. — Ponudbe se naj pošlje o naj-
dale do 25. oktobra na ravnateljstvo državne
splošne bolnice v Ljubljani.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico
v Ljubljani, Mestni trg št. 6
ker ima že nad

11.000.000 Din jamstvene glavnice.

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje
najugodnejše.

Stalne vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru.
Sprejema v inkaso fakture in cesije terjatev. Porojila daje.
le proti polni varnosti na vknjižbo in proti poroštvo.

Telefon št. 9. 23 L Telefon št. 9